

Reveraisiina

Fai yapooma vainara aataruuyauvaa Anutuuqo Yisuu Kirisiinna vitauduu too ivo. Yuvuaanaa vitauduu iyauvaa too fafaara reeravai. Yuvuaanaa tinniivoota inna avuuvootama hanigiooduu yapooma vainara aataruuyauvaa too fafaara reeravai. Ivo too vaa taikaivaivee kiaa fafaara roovo fai yapooma vainaravai. Aavaki vai kua vooyauvai mmataira kuayauvaivee.

Yuvuaano aa yanaa aavaa roo suaivaki vaa ausa hanigiooya Yisuu Kirisiinnara ti Udaangavaivee tuuvaara ngiari nammutuuiya maisa mmoori-iyauvaa iya mmiravai. Iya mmamma nniita-reeraivaa varada koonnama varuu suaiyauvaki iya yaagueeqama variateeraivaara Yuvuaano yamayamaa kuaiyauvaa iya kiaa mmioo aa yanaa aavaa reeravai. Iya yaagueeqama varida Anutuuqaa tasipama variaaraivaara faannaida variateeraivaara ivo reeravaivee.

¹ Aa kua aavo tauraa haumaki vau kuaivaa Anutuuqo Yisuu Kirisiinna kooyaa vitauduu teeravai. Kiisa suai mmoori aataruuyauvo mmuakiaayasi vainaraivaa Anutuuqaa mmoori vareera gioonna kiaapuuya ivo vitaakiaiveeraivaara Anutuuqo inna vitauduu iva teeravai. Yisuu Kirisiiva ari aangeravaa titooduu na Yuvuaano inna mmoori vareera vaidiivaa niisi tuoo ni vitauduu na teeravai.

² Na taa mmoori aataru mmuakiaayauvaara ngii giaa ngii miee Anutuuqaa mmayaayaivaatama Yisuu Kirisiiva kua kutaivaa

kooyaa tuuvaatama aa yanaa aavau na kooyaa fafaara ree ngii giaa ngii miaunoo.

³ Nnaagiai mmoori aataruuyauvo vainaraivo aa yanaa aavau vaivaa gioonna kiaapu voovoona ivaa kooyaa yaaruvaaraatama gioonna kiaapu vooya ivaa rikiada iikiaiaraatama Anutuugo iyara yoketaano. Nnaagiai Anutuugo aa mmoori aataru aayauvaa iinara suaivo vaa vainima vaivaara ivo iyara yoketaano.

Yaaku saivai sainaidiri taara yoosinna varuu ausa

hanigieeraiyani Yuvuaano fafaara reeravai

⁴ Na Yuvuaanoona aa yanaa aayauvaa fafaara raunoo. Yaaku saivai sainaidiri taara yoosinna varuu gioonna kiaapuuya mmata Asiaa ivau varuuya vaa ausa hanigieeraiyani na aa kua aayauvaa fafaara raunoo. Anutuugo tauraa varioo aanna makee varioo nnaagiai varinaraivoona kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ari ausa nuufaivaa ngii miaiveera na yaata utuaunoo. Mmannasa Yoketaivo ari yaagueeqaivo yaaku saivai sainaidiri taarama vaivoona Anutuugo kieeta varira mmaataivaa vunngiaa variivootama kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ausa nuufaivaa ngii miaiveera na yaata utuaunoo.

⁵ Yisuu Kirisiiva Anutuugaa kuaivaa make-makee kooyaa ngii giaa ngii miravootama kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ari ausa nuufaivaa ngii miaiveera na yaata utuaunoo. Ivo putuuvakidiri tauraa ariinanaa diitoovovee. Ivo

mmuakiaa mmatayaa variaa kieetaiya kieeta tua-naivovee.

Ivoono tiyara mmuduuya ruoo tiyara putuduu inna kiauvo tuuvaara hama ti mminnamminnaa maisaiyauvo mmannammanna ti utivai. Kati tete yaata utuaunnaivau mmamma dummukiara ta nookiaunnaano.

⁶ Ivaara ivo ti iikiai ta ari Koonna Anutuugaa mmoori varada vaidi kieetaiya roosiima varida kati Anutuugaara puara hudeeraiya roosiima variaunnaano. Gioonna kiaapuuya inna nnutuuvaa ngiau aapu yapa kikio iyara dira yaagueueqaivo tupatupaa itaavai nnaasu vakiaivee. Kua kutaa.

⁷ Taatee. Ivo namaivaa tasipama tuoo varinoo. Fai tiinai mmuakiaa gioonna kiaapuuya inna taaravai. Pirima inna heeda mmataa inna hooyaatama fai iyaatama inna taaravai. Teekiai fai mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa variayia pinaama innara rataaravai. Fai ii aataru ivo itaama nnaasu vainaravaivee. Kua kutaa.

⁸ Udaanga Anutuugo tinoo: Tauraa yapeeraivaata nnaagiai yapeeraivaatama na nakaaravovee, tiivo mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diraivoono tauraa varioo aanna makee varioo nnaagiai varinaravai.

Yuvuaanaa avu tinniivo hanigiooduu Yisuunna teeravai

⁹ Na Yuvuaano ngii seenavai ngieeta neetama ta Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuya variaunnaivaara ta mmuaakaraama varida mmamma nniitareeraivaa varaunnano tiyara diraivoono ti tasipaikiai ta mmuaararavaa

varadaata yaagueeqama variaunnaano. Na Anutuugaa mmayaayaivaatama Yisuuva kua kutaivaa kooyaa tuuvaatama gioonna kiaapuuya kiaa mmiravai. Kiaa mmiaivaara vooya ivaa irisaivaa mmata voovai nnooriivo ututuuma kioovaa nnutuuvo Patimoosa ivaki ni utu raririima rada kiooduu na variravai.

¹⁰Vo Sudaaga voovaki na variaaduu Mmannasa Yoketaivo ni tasipama varuduu na variee rikiaaduu vaidiivaa kuaivo nooma akuaivaa roosu-uvu ni mmookaivakidiri pinaama kua tiravai.

¹¹Ivo kua tioo tunoo: A taannaivaara yanaivau fafaara ree yoosinna yaaku saivai karasaidiri taaravaitanaki variaa vaa ausa hanigiaiyani fafaarama kino kuaivee. Ii yoosinna iyauvaa nnutuuyauvo ataama vainoo. Voovai nnutuuvo Epesiisa voovai nnutuuvo Sumuraana voovai nnutuuvo Perekamaama voovai nnutuuvo Tuaataira voovai nnutuuvo Saratiisa voovai nnutuuvo Piratareepiaa voovai nnutuuvo Rautikiaa vainoo. Iyauvaki variyaiyani fafaara raa kiee mmianee. Nooma akua roosiima tuu kuaivoono itaa kua tiravai.

¹²Tuduu rikiee na vaidiivo niita kua tuuvaa hanigia taanaree kiaa iina taaduu tooba hokobaiyauvaa sikau mmannaammannaivaa nnutuuvo gooraivaadiri iima kiooyauvo yaaku saivai karasaidiri taaravaitana ni too vairavai.

¹³Ni too vauduu iyauvaa vuutaivaki vaidi roosuuvo dioo vainno ari buruqa hokobaivaa rau kioo ari nniriivau puapusuqaa kuau vausaivaa rau kioovaatama diravai.

¹⁴Duduu inna kieeta yausiivo eekaravai vainno puara sipisiipa yausiivaanee nama

toroomunnaivaa roosiima poosa tuanaavai vairavai. Vauduu inna avuuvaitana ikia hauru toovaa roosiima teeravai.

¹⁵ Tooduu inna yukuuvaitanaudiri kaayau mmeekiaivo teeravai. Vaidiyya kapaqaivaa goora roosuuvaa hudooduu yoketauduu ivaudiri mmeekiaivo teerayaama teeravai. Tooduu inna kuaivo pinaama nnoori hiinaivo tuoo vioo akua tiraivaa roosiiravai.

¹⁶ Roosuuuu inna yaaku yaadudaivaki aakia-puaiyauvaa yaaku saivai sainaidiri taarama utu kioo vauduu paipaivaa saivai saivai avaikarauvo inna avaivakidiri tuoo rubi kioo mmaanai kooyaa vairavai. Vauduu inna oori nnikiivo suaivo ikianna tammaa puaisa teerayaama teeravai.

¹⁷ Na inna taa suaivaki na inna yuku oy-aivaki viee varee vaidi putuuvaa roosiima vairavai. Vakiaaduu ivo ari yaaku yaadudaivaa niyyaa utuoo tunoo: Sa aatuukianee. Na tauraa variauvono fai na nnaagiai varinaravai.

¹⁸ Aanna makee na hara kiese variaunoo. Vaa na putuaivono na kava diitee aanna hara kiese variee fai tupatupaa varinaravai. Vaa na putira aataruuvaraatama yoosinnaivaa nnutuuvo Hairiisa ivaki putiraiya variraivaaraatama haitatuura kiiava utuauvai.

¹⁹ Inna aikioo vaa a taannaivaara fafaara raanee. Makee vai aataruuyauvaaraata nnaagiai vainaraiyauvaaraatama fafaara raanee.

²⁰ Aakiapuaa yaaku saivai karasaidiri taaravaitana ni yaaku yaadudainniivaki vaiyauvaa oyai haumaki vaivaa fai na i kias i mminaravai. Tooba hokobaiyauvaa sikau gooraivaadiri iima kaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama oyai

haumaki vaivaatama fai na i kiasa i mminaravai. Toobaiyauvo inna yoosinna yaaku saivai karasaidiri taaravaitanaki vaa ausa hanigia kiada variaya Anutuugaara nuunairaiyavee. Aakia-puaiyauvo inna iya aangeraiya iyara haitatuuraiyavee.

2

Epesiisaayani reera kuavai

¹ Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Epesiisa ivaki Anutuugaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeraiyavaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na vaidiivo aakiapuaa yaaku saivai sainaidiri taarama ni yaaku yaadudaivaki utu kiee vaina tooba hokobaiyauvaa yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vuutaivakidiri nuaina variee na aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee.

² Ngia mmoori iikiaiuyavaa vaa na tee rikiau-vai. Ngia mmamma mmuyai mmutu rikiada mmoori varada mmuaararavavaa teeda rikiadaata ngia yaagueeqama yoketaama varida mmoori iikiaavai. Ngia hama vaidi maisaiyara yoketaaki-aavai. Vaidi vooya ngiariiyara ta aposorooyavee kiasa kiada hama aposorooya mmooriyauvaa iiki-aani ngia iya kuaiyauvaa rikiada iya mmoori-yauvaa teeda rikiaavo iya kiasa kuaiyauvo un-nakuayavai kiaavai.

³ Vaa na tee rikiau-vai. Ngia niyara yaaguee-qakiaivara vaidiyya mmoori maisavavaa ngii mi-aani teeda rikiadaata mmannammanna yaaguee-qama varida hama ni nnutuuvavaa pikiaavai.

⁴ Ngia itaama yoketaama iikiaaniaata aa kua aavaara na ngiiyara hama ni yoketaano. Ngia tauraa niiyara pinaama mmuduuya ruaivaa vaa ngia pikiada aanna nnaagiai ngia kiisama niiyara mmuduuya ruanoo.

⁵ Ngia tauraa variaa aataruuvaara yaata utua-tee. Vaa ngia ivaa pikiada haruruaano. Ngiingii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hani-giada vaa ngia tauraa iikiaivaa kava iikiatee. Mo fai ngia hama ngii mminnamminnaa mai-saiyauvaa pikikiai fai na ngiisi ngiee ngiisi vai toobaivaa vara kiee rasuuma kiaanaravaivee.

⁶ Vo kua voovaa na ngiiyara ni yoketaano. Vaidi Nikoraasaa nnaagiai nuairaiya mmoo-ri-ivaara pinaama ngii nnannataano. Neeta ivaara pinaama ni nannataano.

⁷ Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoona Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaya kua mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee. Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai na tinai ngia yatari iiraivaa nneeda tupatupaa variaaravai. Ii yatari ivo Anutuuqaa yoosinnaivaki diivai.

Sumuraanaayani reera kuavai

⁸ Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Sumuraana ivaki Anutuuqaa nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeravaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na tauraa variee nnaagiai varinaraivo vaa na putuee kava diitaivoono aa kua aavaa ngii gaa ngii minaravee.

⁹ Vaa na tee rikiauvai. Kaayau mmuaararaiivo ngiisi vaikio hama ngii mminnaataikiai ngia

kuminaya variaano. Itaama vaikioota Anutu-uqaa yaagueeqaivo ngii suvuaikiai hama ngia kutaa kuminaya variaano. Vaa na tee rikiau-vai. Gioonna kiaapu Yutayaa vooya ngiariiyara kiaanoo: Ta Yutayaa tuanaayavee, kiaa ngiiiyara maisa kua kiaavai. Iya unnakua kiaa ngiariiyara kiaanoo: Ta Yutayaa tuanaayavee, kiaa iya Sataangaa gioonna kiaapuyavee.

¹⁰ Mmuaararaiivo kiisa suai ngiisi nninaraivaara sa aatuukiatee. Rikiaatee. Ngiiikidiri vooya fai Sataango ngii iinno taanaree kiaa iinai vaidi vooya oovi nnauvaki ngii yapa kikio fai mmuaararaiivo yaakuuvaitana suai ngiisi vainaravai. Sa ni pikieeraida mmannammanna niiyara yaagueeqaidada ngii putira suaivaki fai ngia homo yaagueeqama varikiai na irisai tupatupaa variraivaa ngii minaravai.

¹¹ Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee. Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya kava putira suaivaki hama maisama variaaravaivee.

Perekamaamaayani reera kuavai

¹² Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Perekamaama ivaki Anutuuqaara nu-unairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara hatatuura aangeravavaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na paipaivaa saivai saivai avaikaraiivo niisi vaivoono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee.

¹³ Ngia hara kiada variaa yoosinnaivaa vaa na tauvai. Sataangoota ivaki kieetavai variivaatama vaa na tauvai. Ivo varikiainnaata hama ngia ni nnutuuvaa pikieeraida puaisakama utuaanoo. Vaidi voovai nnutuuvo Adipaava hama ni pikieera ni mmayaayaivaa yaagueeqama kioo kiaa mmuuvaa vaidi vooya inna vitada ngii yoosinnaivaki Sataangootama varuuvaki ruputu kiooduu putiravai. Ruputu kiooduu putuu suaivaki ngia niyara kutaavaivee kiaa kuaivaa hama pikieeravai. Mmannammanna ngia yaagueeqama kutaavaivee tida nnaasu variravai.

¹⁴ Ngia itaama yoketaama uuduaata aa kiisa kua aayauvaara na ngiiyara hama ni yoketaanoo. Gioonna kiaapu vooya ngii tasipama variaya nnaaruaa vaidi voovai nnutuuvo Biriaamo tuu kuaiyauvaa rikiada iikiaavai. Nnaaru ivo ari vo vaidi voovai nnutuuvo Barakaanna gioonna kiaapuuya mminnamminnaa maisaiyauvaa iida varaateera aataruuvaa kiaa mmioo vitauduu ivoono Isarairaa gioonna kiaapuuya vitauduu iiravai. Iya yeenna fayaiyauvaa unnakua anutuuyauvaa mmuuyauvaa nneeda sabi heera aataruuvaa iida kumimakama variateeraivaara iya vitauduu iiravai.

¹⁵ Mmuaikaraama ngiikidiri variaa vooya Nikoraasaa nnaagiai nuairaiya kua maisaiyauvaa rikiada iikiaavai.

¹⁶ Ivaaraida hanigiada ngiingii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiaatee. Mo fai ngia hama pikieerama kikiyai fai na kiisa suai ngiisi ngiee gioonna kiaapu maisama variayaatama rapinaravai. Paipa avaikaraivo ni avaiakidiri tiivaadiri

na iyaatama rapinaravai.

17 Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiayia kiasa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee. Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai na ngiau aapu hataumaki vai yeennaivaa nnutuuvo menaivaa ngii minaravai. Ngii miee sikau poosaivau nnutu karaasa fafaarama kiaiyauvaatama mmuaavai mmuaavai ngii minaravai. Ii nnutu karaasa iyauvaa hama mmuakiaaya rikiaaravai. Mmuaavai mmuaavai sikau vareera nakaaraivo ariinoo nnaasu fai rikiaanaravai.

Tuatairaayani reera kuavai

18 Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Tuataira ivaki Anutuuqaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiese iyara haitatuura aangeravaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na Anutuuqaa Mmaapuuvoono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Ni avuuvaitana ikia hauruuvo taivaa roosiima taivai. Kapaaqa gooraivaudiri mmeekiaivo taivaa roosiima ni yukuuvaitanaudiri mmeekiaivo taivai.

19 Ngia mmoori iikiaiuvavaa vaa na tee rikiauvai. Ngia niiyara mmuduuya rida niiyara kutaavaivee tida ni mmooriivaa iida mmuaararavavaa teeda rikidaata ngia mmannammanna yaagueeqama yoketaama varida mmoori iikiaavai. Ngia tauraa kiisa mmooriivaa iiravai. Aanna makee ngia pinaa mmooriivaa iikiaivavaa vaa na tee rikiaunoo.

²⁰ Ngia itaama yoketaama iikiaaniaata aa kua aavaara na ngiiyara hama ni yoketaimoo. Gioon-naivaa nnutuuvo Yesapereeva ariiyara tinoo: Na Anutuuqaa kuaivaa ngii giaa ngii miraivovee, ti-ivaa ngia hama inna ooqoo kiaavai. Ivo koon-nama ni kuaivaa gioonna kiaapuuya kiaa mmioo sabi heera aataruuvaa iya vitainno unnakua anu-tuuyauvaa mmira yeenna fayaiyauvaa nneera aataruuvaatama iya vitaikiai iikiaavai.

²¹ Ivo ari mminnamminnaa maisaiyauvaa piki-aiveera na hokoba suai innara faannaina variee tauko hama ivo ari sabi heera aataruuvaa inna pikiaataivai. Inna iikiataivai.

²² Ivaara na innaatama inna tasipama varida sabi mmuara heeraiyaatama nniitareeraivaa mminai fai iya kaayau mmamma nniita-reeraiyauvaa varaaravai. Iya inna tasipama mmoori maisaiyauvaa iikiyaiyauvaara hama yaata utida pikieerama kikiyai fai na kaayau mmamma nniitareeraiyauvaa iya mminaravai.

²³ Iya mmi kiee inna nnaakaraiya ruputinai putuaaravai. Fai na itainai mmuakiaa gioonna kiaapuuya vaa ausa hanigiada Anutuuqaara nu-unairaiya arinaima teeda rikiada kiaara: Vaa ivo gioonna kiaapuuya yaata utira kuaivaata iya iiki-ataira aataruuvaatama arinaima rikiaavaivee, ki-aaravai. Fai ngia mmatayaa iikiyaiyauvaa iri-saiyauvaa mmuaavai mmuaavai na safuuma ngii minaravai.

²⁴ Itaama vaikiai rikiada ngia Tuaataira variaa vooya ii maisa aataru iya iikiaa kua ivaa hama ngia rikiada iikiaavai. Iya kiaanoo: Ta Sataangaa kua maisa hataumaki vaivaa rikiaunnanoo, ki-

aani hama ngia rikiaavai. Ngia itaama hama rikiaiya na ngii kiaunoo: Na hama vo mmuaararai voovai ngiiyaa yapaanaravaivee, kiaunoo.

²⁵ Mmooi yoketaivo ngiisi vaivaa puaisakama utuatee. Puaisa utida varikiakiai tee fai na tiinaravai.

²⁶ Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya na ngii miau mmooiivaa iidada na tiinara suaivaki mmannammanna iikiakiai gionna kiaapu mmatayaiyara dira yaagueeqaivaa fai na ngii minaravai.

²⁷ Ni Napoova iyara dira yaagueeqaivaa ni muuvaa fai na ngii minaravai. Ngii minai fai ngia yaagueeqa aina yauvaadiri utida iyara diaaravai. Dida vaidaa kuu yavaivaa rummua mumunu utiraivaa roosiima iya ruputuaaravai.

²⁸ Fai na patairaara aakiapuaivaatama ngii minaravai.

²⁹ Gionna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiayia kiammii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

3

Saratiisaayani reera kuavai

¹ Gionna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Saratiisa ivaki Anutuuqaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeravavaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Anutuuqaa Mmannasa Yoketaivo ari yaagueeqaivo yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vaivaa na utuee aakiapuaa yaaku saivai sainaidiri taaravaitana utuauvoono na aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Ngia

mmoori iikiaiyouvaa vaa na tee rikiauvai. Vaidi vooya ngiiyara kiaanoo: Iya yaagueeqama hara kiada variaanoo, kiaani teeda ngia vaidi putiraiya roosiima variaavai.

² Ni Anutuuga avuuvau na taukai ngia iikiaa mmooriyouvaa hama ngia iima safuuma taikaavai. Ivaara diitada avu teeda vaidi mmoori yoketaivo homo ngiisi vaiyouvaa yaagueeqama iikiatee. Hama iiraida pikikio mmooriivo ngiisi vaiyouvo fai taikaanaravai.

³ Vaidiia ni mmayaayaivaa ngii giaa ngii muduu ngia rikiada puaisa utuuvaa keenaa yaata utida rikiada iikiatee. Iida ngiingii mminnamminnaa maisaiyouvaa pikiada hanigiada yoketaama variatee. Mo fai ngia hama diitada avu teeda vairaida varikiai vaidi mmuara vareeraivo akiairaama virayaama fai na ngiisi vinai ngia hama na kuanara suaivaa taaravai.

⁴ Itaama vaikiai ngia Saratiisaiya ngiikidiri variaa kiisa vookiatatanoono hama iya ngiari buruqaiyouvaa kainaama ruaavai. Iya yoketaama variaivaara fai iya buruqa poosaiyouvaa rau kiada ni tasipama nookiaaravai.

⁵ Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai ngia iya roosiima buruqa poosaiyouvaa rammuaaravai. Vaa ngii nnutuuyauvo varira yanaivo vaivau vaiyouvaa hama na ruganai fai ngia tupatupaa variaaravai. Ni Napoonna avuuvaunnaata ari aangeraiya avuuyauvunuaatama na kooyaa iyara tinara: Inna ni nnaagiai nuairaiyavee, tinaravai.

⁶ Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa

mmii kuaivaa kii arinaima rikiavee.

Piratareepiaayani reera kuavai

⁷ Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Piratareepia ivaki Anutuuqaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiese iyara haitatuura aangeraivaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na ari vookaraama yoketaa tuanaavai variee kua kutaivaa kiauvoono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Na Davuitiinna yoosinna karaasa ngiau aapu vaivaa kiivaa utuee sipuuvaa fai na hatuaa kino hama gioonna kiaapu voovoono yopeema sipuuvaa rainaravai. Fai na sipuuvaa rau kino hama voovoono yopeema hatuaanaravai.

⁸ Ngia mmoori iikiaiuvavaa vaa na tee rikiauvai. Ngia kiisama yaagueeqama variaivaa vaa na tauvai. Ngia itaama varidaata ni kuaivaa rikiada iida hama ni nnutuuvaa pikiaavai. Taatee. Vaa na ngiini sipuuvaa hatuaa kiauvasi. Hama gioonna kiaapu voovoono yopeema ii sipuuvaa rainaravai.

⁹ Rikiaatee. Sataangaa gioonna kiaapuuyaano unnakua kiaa ngiariiyara kiaanoo: Ta Yutayaa tuanaayavee, kiaiya unnakuavai kiaavai. Fai na iya tinai iya numa ngii yuku oyaiyavaki toorivu yau harada varida na ngiariiyara mmuduuya ruauvaara fai iya arinaima rikiada ivaara kooyaa kiaravai.

¹⁰ Fai iinno taanaraivo gioonna kiaapu mmuakiaa mmatavau variaiyasi nnino iyasi pinaa mmuaararavai vainaravai. Mmuaararavaa teeda rikiadaata mmannamanna yaagueeqama variateera kiau kuaivaa vaa ngia rikiada yaagueeqama variaivaara fai ii

mmuaararai ivo ngiisi nninai rikiee na iinai fai ngia aikiooma yoketaama variaaravai. Fai na ngii vitee yoketaivau yapanai yoketaama variaaravai.

¹¹ Fai na kiisa suai ngiisi kuanaravai. Gioonna kiaapu voovono ngia mmatayaa mmoori varaa irisai yoketaivaa sa ngiisidiri ravisiaiveeraivaara ngiisi vai mmooriyauvaa puaisa utida iikiatee.

¹² Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai na ni Anutuuqaa nuunaira nnau pinaivaki tuunna roosiima ngii yapa kinai ngia hama ivaki pikiaaravai. Fai ivaki tupatupaa variaaravai. Fai na ni Anutuuqaa nnutuuvaatama inna yoosinnaivaa nnutuuvaatama ngiiyaa fafaarama kiee niiniyavee, tinaravai. Ii yoosinna ivaa nnutuuvo Yerusareema karaasavai fai ngiau aapu ni Anutuuqaasidiri tiinaravai. Ni nnutu karaasaivaatama na giiyaa fafaarainaravai.

¹³ Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

Rautikiaayani reera kuavai

¹⁴ Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Rautikiaa ivaki Anutuuqaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeravaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na kua kutaivaa nakaarivoono hama na gioonna kiaapuuya pikieeraina na Anutuuqaa kuaivaa safuuma iya kiaa mmiauvai. Anutuuqo mmuakiaa mminnamminnaavai iiraivaa oyaivoono na aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee.

15 Ngia mmoori iikiaiyouvuaa vaa na tee rikiauvai. Ngia hama mmuaa yaatavai utida adaivaa roosiima ni ngieera variaavai. Ngia hama mmuaa yaatavai utida pinaama totookaivaa roosiima ni vaini variaavai. Ngia mmuaa yaatavai utida adaivaa roosiima variaatiri. Ni yoketaitirivee. Ngia mmuaa yaatavai utida pinaama totookaivaa roosiima variaatiri. Ni yoketaitirivee.

16 Hama ngia itaama variaanoo. Ngia irisoo tammaayaa variaya roosiima varida taara yaata utida varida kiisama totookaivaa roosiima variayaara na ni avaivakidiri nnoori subikiekieevaa visirayaama na ngii ooqoo tiee ngii visi pikiaanaara iikiaunoo.

17 Ngia kiaanoo: Ta kaayau sikauyauvoota mmuakiaa mminnaiyauvootama tiisi vainoo. Ta aanii mminnaavaara buaakiaarannee? kiaavai. Ngia itaa kua kiaa kiadaata ngia yoonoosupuaaya variaivaara hama ngia arinaima rikiaanoo. Ngia kati vaidiya variaani vooya ngiiyara boo tiraivaara hama ngia arinaima rikiaanoo. Ngia mmanna haipuya varida taguaada varida avu huruutaya variaivaara hama ngia arinaima rikiaanoo.

18 Ivaaraina na niisi vai kuaivaa ngii giaa ngii minaravee. Ngia vaidi nnoonnaya varia-teeraivaara sikau goora yoketaa tuanaiyauvaa niisidiri yookaama kiada varaatee. Ngia maisama taguaada variraivaa hauma kiateeraivaara niisidiri buruqa poosaiyauvaa yookaama kiada vara rau kiada varikio fai hama ngii mmamma maisainaravai. Ngii avuuyauvaa tuqinnama taateeraivaara niisidiri marasiinaivaa yookaama kiada ngiingii avuuyauvunu siikakiaaraivaara

varaatee.

¹⁹ Mmuakiaa gioonna kiaapu na mmuduuya ruauyaata na kuaivaa yaagueeqama tiee iya safu safuuma variateeraivaara mmamma mmuaararavai iya mmiauvai. Ivaara mmuaa kuavai rikiada nnikiaraida ngiingii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hanigiada yoketaama variatee.

²⁰ Rikiaatee. Na sipuuvaa vainiivau diee vaina ivau ruaunoo. Mo fai gioonna kiaapu voovoono ni avaivaa rikioo sipuuvaa hatuaa kinai fai na innasi viee inna tasipama yeenna nneeno ivo ni tasi-pama yeenna nneenai ta mmuaavau yoketaama variaaravai.

²¹ Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya na tinai na kieetavai variavau mmaataivau ngia ni tasipama variaaravai. Na iinno teera aataruuvaa yaatara kieve ni Napoova kieetavai varii mmaataivau na inna tasipama variauneema fai ngia variaaravaivee.

²² Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

Tooba hokobaiyauvaa vuutaivaki duu vaidiivaa roosuuvoono niita itaa kua tiravai.

4

Ngiau aapu varuuya ngiari ausa

mmuduuyaiyauvaa Anutuuqaa mmiravai

¹ Ivo itaa kua kiaa taika kioodoo rikiee na taaduu ngiau aapu sipuuvo hatuaa roo vuduu nooma roosuu avaivo vaa tauraa niita kua tuduu rikiaivoono kava niita kua tioo tunoo: Pikiee aapi

ngianee. Nninai tee nnaagiai vainara aataru-
uyauvaa fai na i vitainaravaivee,

² tuduu tuu saivaata Mmannasaivo ni
tasipooduu rikiee na taaduu ngiau aapu kieeta
varira mmaata voovai ni too vauduu too vaidi
voovoono ivau variravai.

³ Varuduu too inna oori nnikiivakidiri kaayau
mmeekiaivo sikau yoketaa kookee kuauvaitana
nnutuuvaitana yasipaa koniriaana roosiima teer-
avai. Tooduu ivo varira mmaataivaa furainaivo
yanaadoo kuau sikauvaa nnutuuvo emeraara
roosiima ututuuma kieeravai.

⁴ Ututuuma kioodoo mmaataiyauvo vo
vaidivai taika kioo vo vaidivai yaaku saivakidiri
taarama taarama ivo varira mmaataivaa
ututuuma kioodoo mmaataiyauvo vauneema
vaidi yokovaiyaatama iyauvunu variravai.
Iya buruqaiyauvo poosauduu vaidi kieetaiya
tommeeka sikau gooraivaadiri iima kiooyauvo
iya kieetaiyauvunu vairavai.

⁵ Ii kieeta varira mmaata ivakidiri saneetuuvo
utuduu ngiaarunnaivo akua tuduu ari vo akua
vo akuaiyauvo tiravai. Tuduu tooba hauru tooy-
auvo yaaku saivai karasaidiri taaravaitana kieeta
varira mmaataivaa vunniivau teeravai. Iyauvo
inna Anutuuga Mmannasaivo ari yaagueeqaivo
yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vauvo teer-
vai.

⁶ Tooduu kieeta varira mmaataivaa vunniivau
arivoo karau mminnaa voovai nnoori haruunga
pinaivaa roosiima mmannammannaanaruura-
vai.

Itaama uuduu kieeta varira mmaataivaa kuai
mmookai sainai sainai fayai roosuu ari vookarau

taarama taaramadoono dida vairavai. Ii fayai roosuu iyauvo korokorooma rada nuauduu iya kuai mmookaiyauvunu kaayau avuuyauvo vairavai.

⁷ Tauraivoono fai raiyoonaiavaa roosiima dioo vauduu inna inanoovo puara burimakau ooravai roosiima dioo vauduu raammiivaa viri nnikiivo vaidi viri nniki roosiiravai vauduu nnaagiai tuanaivo ngiaamma tuauvo mainnimainniima roo vuuvaa roosiima diravai.

⁸ Mmuaavai mmuaavai iya haayaiyauvo yaaku saivai karasaidiri mmuaavai vairavai. Iya mmamma mmuakiaavai mmemmaiyaavakiaata veraiyauvunuaatama kaayau avuuyauvo vairavai. Ii fayai roosuu iyauvo hama pikieeraida ikiannagisanna heenagieena mmannammanna kuaru tida tunoo:

Udaanga Anutuuqo mmuakiaa mmin-
naayauvai
yaataroo diraivo
yoketayoketaa tuanaa ari vookaraivovee.
Ivo tauraa varioo aanna makee varioo
nnaagiai varinaravaivee.

Iya itaa kua kuaruuvaa tiravai.

⁹ Ivo kieeta varira mmaataivau variivoono fai tupatupaa varinaravai. Innara fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadoono kuaru tida variravai. Iya inna oyai ari vookarauvaara kuaru tida inna nnutuuvo ngiau apu vauvaara kuaru tida yoketaavaivee tiravai.

¹⁰ Iya itaama kuaru tida varuu suaivaki yokovaiya vo vaidivai taika kioo vo vaidivai yaaku saivakidiri taarama taarama kieeta varira mmaataivau variivaa yuku oyaviki vida varada

vaida ivo tupatupaa varinaraivaara ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmiravai. Mmi kiada ngiari tommeekaiyauvaa rabara kiada inna mmaataivaa vunnigiataa mmataivau kagaari kiada tunoo:

¹¹ Ti Udaanga Anutuugovee.

E nnaasu yoketaama varianna tua-naakuavee.

Ivaara vaidiiya i oyai ari vookaraivaara yoketaavee kiaa kiada

i nnutuuvaa ngiau aapu yapa kiada

i yaagueeqaivo vaivaara yoketaavaivee ki-aavai.

A mmuakiaa mminnaayauvai iiraikuavee.

I iikiataivaugiataama a iikianna mminnaiyauvo

vaikiai variaavaivee.

Ivaara ta aiyara kua yoketaivaa kiaunnanoo.

Iya itaa kua kuaruuvaa tiravai.

5

Puara Sipisiipa Nnaakaraivo yanaivaa radudeeravai

¹ Na taaduu kieeta varira mmaataivau varuuvono ari yaaku yaadudaivaadiri yanaa hovekama kioovaa utu kioo vairavai. Ii yanaa ivaa aakiaivakiaata mmaanaivaunnaatama fafaaraivo vauduu ivaa rabanikeevoora manu yaaku saivai karasaidiri taarama ivau vairavai.

² Vauduu tee na rikiaaduu aangeraa yaagueeqauvono pinaama aayanna roo tunoo: Dee vaidivoono yoketaa tuanaavai variivaara aikiooma manuyauvaa utu rabanika kioo yanaivaa raduda kioo yaarinarannee?

³ tuduu rikioo hama yopeema ngiau aapu varuu vaidi voovoono ivaa raduda kioo taataama uuduu hama yopeema mmatayaa varuu voovootama ivaa raduda kioo taataama uuduu mmata mmemmaivaki varuuyakidiri hama yopeema voovoota iikiataama variravai.

⁴ Hama vaidi voovoono yoketaa tuanaavai varioo aikiooma ivaa raduda kioo toovaara na pinaama rateeravai.

⁵ Ratee variaaduu vaidi yokovaa voovoono ni tunoo; Sa rataanee. Taanee. Yutaanna oyaivakidiri fai raiyoonavaa roosuu vaidiivo diiteeravai. Ivo Davuitinna oyaivakidiri diitoovoono vaa yaagueeqainno yaatareeravoonora tuoo manu yaaku saivai karasaidiri taarama vaiyauvaa fai aikiooma utu rabanika kioo yanaivaa radudaanaravaivee, tiravai.

⁶ Tuduu rikiee na taaduu kieeta varira mmaataivo vauduu fayai roosuu ari vookarau taarama taaramada ivaa ututuuma duduu iya tammaivaki Puara Sipisiipa Nnaakaraivo dioo vauduu yokovaiya iya ututuuma kiada variravai. Na taaduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa ruputu kiooduu putuuvaa roosuuvo ivau dioo vauduu inna kieeta tinniivakidiri aaruuyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama vauduu inna avuuyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama vairavai. Inna avuuyauvo inna Anutuugaa Mmannasaivo ari yaagueeqaivo yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vairavai. Vauyauvaa Anutuugo iyauvaa titooduu mmuakiaa mmatavau nuairavai.

⁷ Puara Sipisiipa Nnaakaraivo oro kieeta varira mmaataivau variivaa yaaku yaadudaivakidiri

yanaa hovekama kioovaa vareeravai.

⁸ Varooduu teeda fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadootama vaidi yokovaiya vo vaidivai taika kioo vo vaidivai yaaku saivakidiri taarama taaramadootama vida varada inna yuku oyaivaki vairavai. Iya mmuaavai mmuaavai kitaa roosuu mminnaiyauvaa utida kuu yavaa gooraivaadiri iima kiooyauvaa utiravai. Iya kuu yavaa aakiaiyouvaki yatari ranaivaa hudooduu suuda yoketaa vuuvaa yapa kiooyauvo Anutuuqa gionna kiaapuuya yaaku vareeraivaa roosiiravai.

⁹ Iya diitada dida vaida karaasa kuaru voovai tida tunoo:

Vaidiyya i ruputu kioovaara
 a nnaasu yoketaavai variannaikuaano
 fai aikiooma yanaa hovekama kioovaa varee
 manuuyouvaa rabanika kiaanaravai.
 Vaidiyya i ruputuduu i kiauvo tusooaadiri
 a gionna kiaapuuya yookaama kiee
 Anutuuqaani iya viteeravai.
 A vo oyai vo oyaivakidiriaata
 vo kua vo kua kiaivakidiriaatama
 vo mmamma vo mmammaivakidiriaata
 vo mmata vo mmataivakidiriaatama
 gionna kiaapuuya Anutuuqaani viteeravai.

¹⁰ Vaa a iya vitee kiaannani
 iya kati Anutuuqaara puara hudeeraiya
 roosiima
 inna mmoori varada kieetaya variaanoo.
 Fai iya mmatayaa variayara diaaravaivee.

¹¹ Iya itaa kua kuaruuvaa tuduu na kava
 tee kuaru akuaivaa rikiaaduu aangeraa
 kaayakaayau ari vookarauya hama yopeema

vaidiia yaaruatauya kuaru tida varida kieeta varira mmaataivaatama fayai roosuu ari vookarau taarama taaramaatama vaidi yokovaiyaatama ututuuma kiada

¹² dida vaidi pinaama kuaru tida tunoo:

Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa
vaidiia ruputu kioovoono
yoketaa tuanaavai variivaara
aikiooma gioonna kiaapuuyara dioo vainno
aikiooma mminnaa yoketaiyauvaa varoo
aikiooma tinni yoketaivaa varaikio
yaagueeqaivo innaki vaivai.
Aikiooma gioonna kiaapuuya
inna nnutuuvaa ngiau aapu yapa kiada
inna oyai ari vookaraivaara yoketaavee tida
innara kua yoketaivaa kiaavaivee.

¹³ Iya itaa kua kuaruuvaa kiaa taika kiooduu na rikiaaduu mmuakiaa ngiau aapu varuuyaata mmatayaa varuuyaataama mmata mmemmaivaki varuuyaata nnooriki varuuyaataama kuaru tida tunoo:

Kieeta varira mmaataivau variraivaaraata
Puara Sipisiipa Nnaakaraivaaraatama
ta kua yoketaivaa tupatupaa kiaravee.
Ivaitana nnutuuvaitana nnaasu
ta tupatupaa ngiau aapu yapaaravee.
Ivaitana oyai ari vookaraivaitanaata
ivaitana yaagueeqaivaitanaatama
tupatupaa vakiaivee.

¹⁴ Iya itaa kua kuaruuvaa kiaa taika kiooduu fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadoono iya sai tunoo: Kua kutaavee, tuduu rikiada yokovaiya ivaitana yuku oyaivaitanaki

vida varada vaida ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa
ivaitana mmiravai.

6

Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono manuuyauvaa

utu rabanika kieeravai

¹ Yanaa hovekama kioovau manu yaaku saivai
sainaidiri taarama vauduu na taaduu Puara Sip-
isiipa Nnaakaraivoono manu tauraanaivaa utu
rabanika kieeravai. Utu rabanika kiooduu tee na
rikiaduu fayai roosuu ari vookarau voovoono
ngiaarunnaa akuaivaa roosiima tunoo: Ngiane,

² tuduu rikiee na taaduu puara hoosa eekaraivo
nniravai. Nnuduu too inna mmookaivau varuu
vaidiivo suru yau suruuvaa utu kioo vauduu
vaidiia yaatareera vaidiivaa tommeekaivaa vara
inna kietaivau apu kiooduu vairavai. Vauduu
too ivo ari nnammutuaa vooya yaatara kioo vioo
mmannammanna vooyaatama yaataraanara vi-
ravai.

³ Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu inanoovaa
utu rabanika kiooduu tee na rikiaduu fayai
roosuu ari vookarau inanoovoono tunoo: Ngia-
nee,

⁴ tuduu rikioo puara hoosa kookeevo nnira-
vai. Nnuduu too inna mmookaivau varuu vaidi-
ivo mmatayaa variraiya yoketaama variraivaa
rugeera yaagueeqaivaa vareeravai. Fai ivo tinai
rikiada vaidiia ausa nuufaivaa pikiada ngiari
ruputu ngiari ruputuudada putuaara yaaguee-
qaivaa vareeravai. Varoo paipa avaikarauvaa
varoo utu kioo vairavai.

⁵ Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu
tammaivaa utu rabanika kiooduu tee na taaduu

fayai roosuu ari vookarau tammaivoono tunoo: Ngianee, tuduu rikiee na taaduu puara hoosa upisiivo nniravai. Nnuduu too inna mmookaivau varuu vaidiivo mmuaararairaivaa hiri kioo too rikieera kiikoovaa utu kioo vairavai.

⁶ Utu kioo vauduu na rikiaaduu fayai roosuu ari vookarau taarama taaramada tammaivakidiri aarareera suaivaara vaidi kua roosiima tioo tunoo: Yeennaivaa nnutuuvo vuiitaivo mmuaaneetu mmuaararaivaara mmuaa suaivai mmoori varaivaa irisai sikauyauvaa ivaara yapaatee. Vo yeennavai nnutuuvo baariivo taaravoomaneetu mmuaararaivaara kava mmuaa suaivai mmoori varaivaa irisai sikauyauvaa ivaara yapaatee. Mmoori aakiaivaki yatariivaa nnutuuvo oriipaiyauvaata vuainaiyauvaatama sa tuayanna ruatee. Kuaivo tuoo itaa kua tiravai.

⁷ Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono manu eera taammaivaa utu rabanika kiooduu tee na rikiaaduu fayai roosuu ari vookarau eera tammaivoono tunoo: Ngianee,

⁸ tuduu rikiee na taaduu puara hoosa poosa kuauvo nniravai. Nnuduu too inna mmookaivau varuu vaidiivaa nnutuuvo Putira Vaidivai variravai. Puara hoosa voovau varuu vaidiivaa nnutuuvo Hairiiso inna nnaagiaivau nniravai. Fai yapooma mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa variaya taarama taarama mmatanaa rukaakama kiada voovau voovau variaaravai. Ivaitana mmuaa mmatanaavai rупutuaara yaagueeqaivaa vareeravai. Fai ivaitana ivaki variaya tikiyai vooya rapidada putikiyai vooya yeenna raida putikiyai vooya nniitareeda putikiyai fai mmaraariyaano vooya gutikiyai putuaaravai.

⁹ Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu eeraivaa utu rabanika kioodoo tee na taaduu yeena tapi voovai kiisama ngiaunnannuma iima kioovaa mmemmaivaki gionna kiaapu nnaaru ruputu kioodoo putuuya mmagiaiya variravai. Ii gionna kiaapu iya Anutuuqaa mmayaayaivaa kiasa kookieema kiada hama pikieerama kiada inna mmooriivaa mmannammanna yaagueeqama uuvaara vaidi vooya iya ruputuduu putiravai.

¹⁰ Iya mmagiaiyaano pinaama aayanna tida tunoo: Udaanga Anutuuqo, yaagueeqaivo iisi nnaasu vaikiyai a yoketaa tuanaakua nnaasu variee kua kutavvaa kiannaikua दौरा sui fai mmatayaa varuuya ti ruputuuyaki kua pinaivaa yapa kiee ti kiauvo tusoovaa irisai maisaivaa iya mminarannee?

¹¹ tuduu rikioo Anutuuqo buruqa poosaiyauvaa iya mmioo tunoo: Kiisama ngia ivau tirooma variatee. Ngii seena homo mmatayaa varida ngii roosiima mmoori vareeraiya vaidiiya ngii ruputuneema fai iya ruputikiyai na iya jaaruee teeno aikiooma vainai tee fai na irisai maisaivaa ngii ruputuuya mminaravaivee, tiravai.

¹² Tuduu rikiee na tee vakiaaduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu karasai diaivaa utu rabanika kieeravai. Rabanika kioodoo too mmataa kuaru pinaa ari vookarauvo utuduu suaivo buruqa maisa upisi kuauvaa roosiima hanigioo heeneeruvai vauduu kuraagaivo mokosamauvo kiau roosiinno kookeevai vairavai.

¹³ Vauduu too aakiapuuiyauvo ngiau aapuuvakidiri tasukua rada mmataki tiida

viravai. Nnaammuaya iira piguuyauvaa yuunna pinaivo utikiai tasukua rada tiida virayaama aakiapuaiyauvo tasukua rada tiida viravai.

¹⁴ Vuduu yanaivaa hovekakiaaneema ngiauvo hovekainno vioo kieeravai. Vioo kiooduu mmuakiaa taapiiyauvootama mmuakiaa nnooriivo ututuuma kioo varuu mmata mmuakiaayauvootama ngiari mmaataiyauvunu pikiada hayu vooyauvunu vairavai.

¹⁵ Itaama vauduu teeda mmatayaa varuu kieeta nnoonnaiyaata kiisa kiisa kieetaiyaatama rapira kieetaiyaata hoonahaana suvuauyaatama vaidi kaayau yaagueeqauyaata mmuakiaa vaidi sikaunnaadiri yookaama kiada vitooyaatama mmamma dummukiara kati ngiari nuauyaatama iyaano oonauyauvakiaata oora sikau aakiyaiyauvakiaatama vida hatauma kiada variravai.

¹⁶ Hatauma kiada varida oora sau tatari taapi-ivaa aayanna reeda tunoo: Havataida tiida ti rum-mua apu kikio kieeta varira mmaataivau variivo sa ti taiveera ti rummua apu kiaatee. Puara Sipisi-ipa Nnaakaraivo sa tiiyara ausa nnannataiveera ti rummua apu kiaatee.

¹⁷ Ivaitana nnannateera suaivo aavaa nninoo. Dee vaidivoono aikiooma ivaitana avuuvaitanau dinarannee? Hameetaiwoo. Ivaara tiida ti rum-mua apu kiaatee, tiravai.

7

Isarairaa kaayakaayau (144,000) Anutuuqaa atauvaa vareeravai

¹ Iya itaa kua kiaa taika kioodoo na taaduu aangeraa taarama taaramadoono suai raari roop-innainnaata suai haatapeeraipinnainnaata tooya sai tooya sainai diravai. Iya dida vaunnidiri yuunnaiyauvo ngioo utuduu teeda iya iyauvaa suvuai utuduu hama mmataivau utuduu hama nnoori-ivoota yatariiyauvootama korokooravai.

² Iya itaama suvuaudduu na taaduu ari vo aangeraa voovoono suai raari roopinnaidiri ngioo varioo Anutuuoqo tupatupaa variraivaa atavuaa utu varoo nniravai. Ngioo varioo aangeraa taarama taaramadaara pinaama aayanna reeravai. Ii aangeraa taarama taarama ido mmataivaata nnooriiivaatama iikio fai hama yoketainara yaagueeqaivaa vaa Anutuuoqo iya mmiravai.

³ Aangeraivo iyara aayanna roo tunoo: Ivau iikiatee. Sa nnaammaratuuma mmataivaatama nnooriiivaata yatariiyauvaatama maisa aataruuvaa iikiatee. Yapooma ta ti Anutuuoqaa fafaaraivaa inna mmoori vareera gioonna kiaapuuya tinniiyauvunu inna atavuaa yapa kikiiai iikiatee,

⁴ tuduu rikiada iya Anutuuoqaa atavuaa gioonna kiaapuuya tinniiyauvunu yapa kiada iya yaaruuvaa ni giaa ni mida tunoo: Kaayakaayau gioonna kiaapu Isarairaiya (144,000) vo oyai vo oyaiyauvakidiri diitaiya atavuaa ta iyayaa yapa kiaunnavaivee, tiravai.

⁵ Isarairaa gioonna kiaapuuya vo oyai vo oyaiyauvakidiri atavuaa yapa kioovo ataama vainoo.

Yutaanna oyaivakidiri kaayau (12,000)

Roveenaa oyaivakidiri kaayau (12,000)

Gaataa oyaivakidiri kaayau (12,000)

⁶ Asereenna oyaivakidiri kaayau (12,000)
Nafatarainna oyaivakidiri kaayau (12,000)
Manaseenna oyaivakidiri kaayau (12,000)

⁷ Simioonaa oyaivakidiri kaayau (12,000)
Riviinna oyaivakidiri kaayau (12,000)
Isasaaraa oyaivakidiri kaayau (12,000)

⁸ Seporoonna oyaivakidiri kaayau (12,000)
Yoosiipaa oyaivakidiri kaayau (12,000)
Piniomiinaa oyaivakidiri kaayau (12,000)
gioonna kiaapuuyayaa yapeeravai.

*Anutuuqo varira mmaata vunniivau kaayau
gioonna kiaapuuya diravai*

⁹ Iya Anutuuqaa atauvaa iyayaa yapa taika kioodoo na taaduu gioonna kiaapu kaayakaayau ari vookarauya hama yopeema vaidiiya jaaruatauya dida vairavai. Iya vo mmata vo mmataiyauvakidiriaata vo oyai vo oyaiyauvakidiriaatama vo mmamma vo mmammaiya varuuyakidiriaata vo kua vo kua tuuyakidiriaatama nniravai. Iya nnida kieeta varira mmaataivaa vunniivaunnaata Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa vunniivaunnaatama dida vaida buruqa poosaiyauvaa rau ki Booneema dida vaid muusa apuuyauvaa utu kiada vairavai.

¹⁰ Utu kiada vaid pinaama aayanna reeda tunoo: Ti Anutuuqo kieeta varira mmaataivau variraivoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama ti vitada yoketaivau ti yapeeraivaitanavee,

¹¹ tuduu rikiada mmuakiaa aangeraiya kieetaivaa mmaataivaatama vaidi yokovaiyaata

fayai roosuu ari vookarau taarama taara-maatama ututuuma duuya vida varada kieeta varira mmaataivaa oyaivaki vaidan giari ausa mmuduuyaiyauvaa Anutuuga mmida

¹² tunoo: Kua kutaa. Ta ti Anutuugaara kua yoketaivaa kiaunnaivootama inna oyai ari vookarivoota tinni yoketaivootama tupatupaa vakiaivee. Ta innara yoketaavaivee kiaunnaivootama inna nnutuuvo ngiau aapu vaivootama ari yaagueeqaivoota ivo gioonna kiaapuuyara diravootama tupatupaa vakiaivee. Kua kutaavee, tiravai.

¹³ Tuduu rikioo vaidi yokovaa voovoono ni yapa-rainno tunoo: Aa buruqa poosa rammuaa aaya deeyannee? Iya deepidiri ngiaayannee?

¹⁴ tuduu rikiee na iya sai kiaanoo: Ni vaidio, hama na tauyavee. Vaa a taannavaivee, ki-aaduu rikioo tunoo: Vaidiiaa aa gioonna ki-aapu aaya pinaama mmoori maisaivaa mmuduu rikiada hama Anutuuga kuaivaa pikieeraida safuuma varuuyavee. Vaa iya Puara Sipisi-ipa Nnaakaraivaa kiauvaadiri varada ngiari buruqaiyauvaa fini kiaavo yoketaivai.

¹⁵ Ivaaraida iya Anutuuga mmaataivaa vunnivau dida vaidan ikiannagisanna heenagieena inna nuunaira nauvaki inna mmooriivaa varaano. Kieeta varira mmaataivau variivoono fai iya tasi-pama varioo iya tuqinnama haitatuunaravai.

¹⁶⁻¹⁷ Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono kieeta varira mmaataivaa tammaivau variivoono sipisiipara haitatuurayaama iya haitatuunaraivaara hama iya kava yeenna rainno nnoori rainaravai. Fai hama suaivoota ikiaivootama iya taanaravai.

Fai ivo nnoori rumuruumaivaki iya vitoo vinai ivakidiri nneeda tupatupaa variraivaa varaaravai. Fai Anutuugo iya vunnunnu mmuakiaayauvai iya avuuyauvakidiri rugaanaravaivee. Vaidi yokovaa voovoono itaa kua tiravai.

8

Manu nnaagiai karasaidiri taaravaitana vauvaa

utu rabanika kieeravai

¹ Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu nnaagiai karasaidiri taaravaitana vauvaa utu rabanika kiooduu paanna suai ngiau aapuuvaki hama kuaatauduu tengetoongainno viravai.

² Vuduu na taaduu aangeraa yaaku saivai sainaidiri taarama Anutuugaa avuuvau dida vaidaa ivo nooma yaaku saivai karasaidiri taarama vaudaa mmuduu vareeravai.

³ Varooduu too aangeraa voovoono kuu yavaa kiisaivaa sikau gooraivaadiri iima kioovaa varoo numa yeena tapiivo kiisama ngiaunnannuma vaunngiaa diravai. Ii kuu yavaa ivaki iya yatari rana suuda yoketaa vuuvaa hudeeravai. Aangeraivo ivaa varoo ivau dioo vauduu Anutuugo kaayau yatari ranaivaa inna mmuduu yeena tapi gooraadiri iima kioovo kieeta varira mmaata vunniivau vauvaki kati hudeeravai. Kati hudoo yatari ranaivaata Anutuugaa gioonna kiaapuuya innara yaaku vareeraivaatama innaniyauvaivee kiaa inna mmiravai.

⁴ Inna mmuduu too aangeraivo kuu yavaivaa utu kioo vauduu ivakidiri yatari ranaivaa visuuvoota yaaku vareeraivootama Anutuuqaa avuuvau nuunama viravai.

⁵ Vuduu too aangeraivo yatari rana hudoo kuu yavaivaa varoo yeena tapiivakidiri ikia vooyauvai habatia roo kuu yavaivaki yapooduu mmuugiauduu ikiaivaa mmataivau yaagueeqama fuarau kagaari kieeravai. Kagaari kiooduu rikioo ngiaarunnaivo akua tuduu vo akua vo akuaivo akua tuduu saneetuuvo utuduu mmataa kuaru pinaivo utiravai.

Aangeraiya noomaiyauvaa puu tiravai

⁶ Utu kiooduu aangeraa yaaku saivai kara-saidiri taarama ngiari noomaiyauvaa puu ki-aaraivaara teerairavai.

⁷ Teerauduu too tauraanaivo ari noomaivaa puu tuduu kaaburaara vati pinaivoota ikiaivootama kiauvaa tasipama mmataivau pinaama tiiravai. Tuo mmata saivai saivai pikioo tammaivau vau yatariiyauvaata mmataivaatama taa tamooqa kiooduu mmata sainai sainai vauyauvunu vau ikiau mmuakiaayauvaatama taa tamooqa kieeravai.

⁸ Aangeraa inanoovo ari noomaivaa puu tuduu taapi roosiima vau mminnaa pinaivaa ikia hauru teeraivaa roosuuvaa ivo kagaari kiooduu nnoori haruunga pinaivaki tuo viravai. Vuduu nnoori saivai saivai pikioo tammaa ivo vuuvaki kiauvo vauduu

⁹ ivaki varuu mminnaa mmuakiaayauvai putuduu ivau nuau siipaiyauvootama maisainno havarateeravai.

¹⁰ Aangeraa tammaivo ari noomaivaa puu tuduu aakiapuaa pinaivo tooba roosiima toovoono ngiauvakidiri tasukua roo tuoo nnoori saivai saivai pikioo tammaivakiaata nnoori rumuruumaiyauvakiaatama viravai.

¹¹ Ii aakiapuaa ivaa nnutuuvo Kapikaravovee. Nnoori saivai saivai yoketauduu tammaivakidiri kapikaroovo nnuduu kaayau vaidiia nneeda putiravai. Vaa nnooriyauvaki kapikaroovo vuuvaara iya putiravai.

¹² Aangeraa eera taammaivo ari noomaivaa puu tuduu suaivaata kuraagaivaatama saivai saivai pikioo tammaivau ruduu hama teeravai. Aakiapuayauvaatama saivai saivai pikioo tammaiayuvunu ruduu hama teeravai. Suaivo teera suaivaki suaivo raari roo ngioo ikiannauduu tasuma kioo hannauduu kava teeravai. Heenaivaki kuraagaivoota aakiapuayauvootama kannokanonno varuduu mmeekia teeda kiisama ngioo heena tammauduu tasuma kiada vioo patairaa rauduu kava teeravai.

¹³ Na taaduu ngiaamma tuauvo ngiau aapuuvau ngioo vuduu rikiaaduu ivo vaidi kua roosiima pinaama kua tioo tunoo: Ikiee, ikiee, mmatayaa variayia fai maisamaisama variaaravaivee. Nnaagiai aangeraa taaravoomadoono ngiari noomaiyauvaa puu tikiai rikiada fai iya maisamaisama variaaravaivee, tiravai.

9

¹ Aangeraa eeraivo ari noomaivaa puu tuduu na taaduu aangeraa voovoono aakiapuaivaa roosiima vaa ngiauvakidiri tuoo mmataivau vuuvoono

soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvaa kiivaa voovono varoo inna mmuduu utiravai.

² Utu varoo tuoo vioo soopaivaa avaivaki rau kioo sipuuvaa hatuaa kioodoo visuuvo kaayauma ngioo viravai. Visuuvo mmooriivaa rupi ha-reeraivaa roosiima ngioo vuduu suaivoota ngiauvootama upisiiravai.

³ Upisuuduu kapuaa kaisaiyauvo visu aakiaivakidiri tiida mmatayaa vida eevariiyauvo vaidi gutira roosuu yaagueeqaivaa vareeravai.

⁴ Varooduu kuaivo iyasi tuoo tunoo: Sa anaanna mmaguya yananneeri ikiauyauvaatama nneeda maisama iida sa gioonna kiaapu Anutuugaa atauvo iya tinniiyauvunu vaiya gutida maisama iikiatee. Homoraiya nnaasu gutida maisama iikiatee.

⁵ Sa putuateeraivaara iya gutuatee. Mmannammanna iya gutua rada vikiokio yaaku sai kuraagavai taikaivee. Fai iya gutikio eevariivo vaidiia gutikio nniitareeraivaa roosiima iya nniitaraanaravai.

⁶ Ii yaaku sai kuraaga ivaki gioonna kiaapuuya ngiari putuaara aataruuvaara buaidada teekio hama iya too vainaravai. Mmannammanna iya putuatainai hama yopeema iya putuaaravaivee. Ivo itaa kua tiravai.

⁷ Na taaduu kapuaa kaisaiyauvo kaayau puara hoosaiyauvo nuunaida rapuaara iiraiyauvaa roosiima iiravai. Iya kieetaiyauvunu sikau goora tommeekaiyauvaa vaidi kieetaiya apiraiyauvaa roosuuyauvo vauduu iya oori nnikiiyauvo vaidi oori nnikiiyauvaa roosiiravai.

⁸ Iya kieeta yausiyyauvo gionnaiya kieeta

yausiiyauvaa roosiima hokobayauvai vauduu iya avaiyauvo pinaayauvai fai raiyoonaiavaa avaiyauvaa roosiiravai.

⁹ Na taaduu ngiari nniriiyauvunu kapaaga roosuuyauvaadiri rummua apiravai. Kaayau kaaraiyauvaki puara hoosaiyauvaa haru kiada vitada rapuaara kuaavo hoosaiya yuku akuaivo viraiavaa roosiima iya haaya akuaivo pinaa ari vookarairavai vairavai.

¹⁰ Iya eevariiyaavaa roosiima ngiari mmeeyaiyauvaki avaiyauvo vauyauvaadiri vaidiiya heera yaagueueqaivaa vareeravai. Ii yaagueueqa ivo fai yaaku sai kuraagavai vainno taikaanaravai.

¹¹ Aangeraivo soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvaara duuvo inna iyara dira kieetaivovee. Inna nnutuuvo Eporai kuaivakidiri tunoo: Apatoono, tuduu Ereengaa kuaivakidiri tunoo: Aporuoono, tiravai. Ii nnutu ivaitana oy-aivo ataama vainoo. Gioonna kiaapuuya ruputu taikeeraivovee.

¹² Maisa mmoori tauraanaivo vaa taikaivaivee. Rikiaatee. Homo mmoori maisa taaravaitana vainoo.

¹³ Aangeraa karasai diaivo ari noomaivaa puu tuduu na rikiaaduu kuaivo sikau gooraivaadiri iima kioo yeena tapiivo Anutuuaqaa vunniivau duuvaa tooyataayaivakidiri tiao

¹⁴ aangeraivo noomaivaa puu tuuvaa tunoo: Nnoori pinaivaa nnutuuvo Yuferetiisa ivaki variaa aangeraa taarama taarama yeena rau kiadaa rukuasaa kikiai kuatee, tiravai.

¹⁵ Aangeraa taarama taarama gioonna kiaapu vooya ruputuaaraivaara faannaida teerama

kiada variravai. Iya aa suai aavaaraatama aa kuraaga aavaaraata aa nuanu aavaaraatama iya faannaida varida gioonna kiaapu mmatayaa sainai sainai varuuya pikiada tammaivaki varuuya ruputuaaraivaara vaa teerama kieeravai. Kuaivo inna kiaa mmuuvaugiataama aangeraivo noomaivaa puu tuuvoono iya rukuasaa kioodoo viravai.

¹⁶ Rapira vaidiia hoosa mmookaiyauvunu varuuya yaarira nnutuuyauvaa na rikiaaduu tunoo: Kaayakaayau ari vookarai vaidiia (200,000,000) variaanoo,

¹⁷ tuduu ni avu tinniivo hanigoodoo na tee vakiaaduu vaidiia ngiari hoosaiyauvaa mmookaiyauvunu varuuyauvo ataama vairavai. Ngiari nniriyauvunu rapira kapaayauvaa iya uyu kiouyauvo ari vookaraama vairavai. Vooyauvai kookee ikia hauru roosuuyauvo vauduu vooyauvai haboonna kuauyauvo sikau sapaiyaa roosuuyauvo vauduu vooyauvai sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuuvaa roosiima vairavai. Iya hoosaiyauvaa kieetayauvo fai raiyoonavaa kieetayauvai roosuuduu ngiari avaiyauvakidiri ikiaivoota visuuvootama sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuoo varuuvootama tiiravai.

¹⁸ Tuoo tuoo maisa mminnaa taaravooma iki-avoota visuuvoota sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuoo varuuvootama gioonna kiaapu mmatayaa sainai sainai varuuya pikiada tammaivaki varuuya ruputuduu putiravai.

¹⁹ Ii hoosa iyauvaa avaiyauvakidiriaata mmeeyaiyauvakidiriaatama yaagueeqaivo

vauvaadiri vaidiyya ruputuduu putiravai. Iya mmeeyaiyauvo yapaiyauvaa roosuuduu iyauvaki kieeta vauiyauvaadiri gioonna kiaapuuya gutuduu iya nniitareeravai.

²⁰ Gutuduu rikiada gioonna kiaapu homoraa ii mmoori maisa taaravooma iyauvo hama iya ruputududuu putuuya ngiari yaakukidiri uu mminnaiyauvaa hama pikieeraida homo ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa iyauvaa mmiravai. Iya sikau mmannaammannaidaa nnutuudo goora sirivuaa baraasa idaadiriaatama sikau tuanaivaadiriaata yatariivaadiriaatama unnakua anutuuyauvaa iyauvaadiri iiravai. Ii unnakua anutuu iyauvo hama avu teeda yaata rikiada nuairayauvaivee. Iya iyauvaata mmagia maisaiyauvaatama ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmida nnaasu variravai.

²¹ Mmida varida vaidiyya ruputuduu putuduu saaka sifaivaa iida sabi heeda varida mminnaiyauvaa mmuara varada varida hama ausa hanigiada hama ii aataru iyauvaa mmooka hani-gia mmiravai.

10

Aangeraa voovono kiisa yanaa hovekama kioovaa utu kioo vairavai

¹ Na itaama taivo taika kiooduu kava na taaduu ari vo aangeraa yaagueeqa voovono ngiau aapuvakidiri tiiravai. Tuuduu namaivo inna mmam-maivau rummua apu kiooduu furainaivo inna kieetaivaa ututuuma kiooduu inna viri nnikiivo

suai roosiima tooduu inna yukuuvaitana nnau tunna roosiima vauduu ivaitanaudiri ikiaivo teeravai.

² Tooduu kiisa yanaa hovekama kioovaa rabara kioo utuuvo inna yaakuuvau vairavai. Vauduu too ivo ari yuku yaadudaivaa nnoori sorovuaraa verenoovau raa tu kioo vainno geedaivaa mmataivau raa tu kioo vairavai.

³ Raa tu kioo vainno ivo pinaama aayanna tioo fai raiyoonavvaa akuaivaa roosiima tiravai. Tuduu rikioo ngiaarunnaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama pinaa akuavai sai tiravai.

⁴ Akua sai tuduu rikiee na fafaara raanara iina rikiaaduu kuaivo ngiau aapuuvakidiri tioo tunoo: Ngiaarunnaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taaravaitana akua kiaiyauvaa sa raanee. Pikino aiki hatauma vakiaivee, tiravai.

⁵ Tuduu rikioo na taa aangeraivoono nnoori verenoovaunnaata mmataivaunnaatama raa tu kioo vauvoono ari yaaku yaadudaivaa ngiau reera utuoo

⁶ Anutuugaa nnutuuvaa tasipama kua kutaivaa tiravai. Anutuugo tupatupaa variraivoono ngiauvaata mmataivaatama nnooriivaata mmuakiaa mminnaiyauvo iyauvaki vaira variraiyauvaatama iima kioovaa nnutuuvaa tasipama kua kutaivaa tioo tunoo: Suaivo vaa paannainoo. Sa mmannammanna faannakiatee.

⁷ Fai aangeraa nnaagiai tuanaivoono ari noomaivaa puu tinee tii saivaata Anutuugo ariisi haumaki vai kuaivaa vaa ari mmoori vareera vaidi forofetaiya kiaa mmuovo fai kaanainaravaivee, tiravai.

⁸ Tuduu na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri niita

kua tuuvo kava niita kua tioo tunoo: Aangeraivo nnoori verenoovaunnaata mmataivaunnaatama raa tu kioo vaivaa yaakuuvakidiri yanaa rabara utu kioo vaivaa oro varaanee,

⁹ tuduu rikiee na oro aangeraivaa vainima diee vaina inna yaparaina kiaanoo: Kiisa yanaivaa ni mianee, kiaaduu rikioo ivo sai ni tunoo: Varee nnaanee. Nnee rikino i ausaivaki fai pinaama kapikaraanaravaivee. Nnee rikino i avaivaki fai ngengengoonga suuya roosiima yoketainaravaivee,

¹⁰ tuduu rikiee kiisa yanaivaa inna yaakuuvakidiri varee nnee rikiaaduu ni avaivaki ngengengoonga suuyaivaa roosiima yoketairavai. Yoketauduu tee na romenama kiaaduu ni ausaivaki pinaama kapikareeravai.

¹¹ Na nnaa taika kiaaduu ivo ni tunoo: Yapooma gioonna kiaapuuyasi vainaraivaara Anutuuqo i kiasa i mmuu kuaivaa kava kiasa kookieekianee. A kaayau gioonna kiaapu vo mmamma vo mmam-maiya varuuyaraata vo mmata vo mmataivau varuuyaraatama vo kua vo kua tuuyaraata kieeta vaidiiyaraatama Anutuuqo i kiasa i mmuu kuaivaa kianee. Ivo itaa kua tiravaivee.

11

Anutuuqaa mmayaaya kiasa mmira vaidiivaitana

fai putuaaravai

¹ Ivo itaa kua kiasa kioo nnau mmataira yauvaa roosuu kuasaivaa ni mioo tunoo: Diitee

oro Anutuuoqaa nnau nuunairaivaata yeena tapi-ivaatama mmataakianee. Ivaki variaa gioonna ki-aapu ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa Anutuuoqaa mmida variyaiya yaaruane.

² Nuunaira nnauvaa vainima vai mmatuuyaivau sa mmataakianee. Inna ngiari vooipinnaiya mmatuuyavai vaa na iya mmiauvaara sa ivaa mmataakianee. Fai iya yoosinna yoketaa tuanaa aakiaivaki yuku reekiokio fai kuraagaiyauvo taara vaidi yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taaravaitana taikaanaravai.

³ Fai na ii suai ivaki niyara safuuma kua kiaa kookiee kiaa vaidiivaitana yaagueeqaivaa mminai ivaitana kaayau (1260) suaiyauvaki Anutuuoqo iya kiaa mmii kuaiyauvaa kiaa kookieekiaaravai. Ii vaidi ivaitana gioonna kiaapu mmatayaiya mminnamminnaa maisaiyauvaa varaiyauvaara ausa mmuaarareeda buruqa maisa upisiivaitana rau varada kuaaravaivee, tiravai.

⁴ Ii vaidi ivaitana taara yatari oriipaivaitana roosiikiaavaitana mmatayaiyara dira Udaangaivaa avuuvau taara tooba hokobaivaitana roosiikiaavaitanavee.

⁵ Fai vaidi voovoono ivaitana ruputinaree kiaa iino too fai ivaitana avaivakidiri ikiaivo tioo vioo ivaitana nnammutuuiya taa taputu kaaanaravai. Itaama vai aataru ivaudiri vaidi voovoono ivaitana ruputinaree kiaa iinno fai putinaravai.

⁶ Fai yaagueeqaivo ivaitana tasipanai vatiivaa ooqoo tikio ivaitana Anutuuoqaa kuaivaa kiaa mmira suaiivaki hama vatiivo rinaravai. Vo yaagueeqavai ivaitana tasipanai nnooriyauvaa tikio hanigioo kiauvasi vainaravai. Vo yaagueeqa

voovai ivaitana tasipano vo suai ivaitana ki-
atainai tikio maisa nniitareera ari vookara ari
vookaraiyauvo mmatayaa tiinaravai.

⁷ Taaravaitana Anutuuqaa kuaivaa kiasa mmi
taika kikio fayai mmaraivo soopa hokoba
mmata mmeeduuya vuuvakidiri ngioo ivaitana
rapuoonnonno yaatara kioo ruputu kinai
putuaaravai.

⁸ Putikiai ivaitana nnabaivaitana ngiari Udaan-
gaivaa yatari sagaivau haara kiada yoosinna
pinaivaa vuutaivaki yapa kikiai vakiaaravai. Ii
yoosinna ivaa hatauma mmataama kioo nnutu-
uvaitana vuaivo Sutuuma vaikio vuaivo Iyiipa
vaivai.

⁹ Ivaki gionna kiaapu vo mmamma vo
mmammaiya variaiyakidiriaata vo oyai vo oy-
aivakidiriaatama vo kua vo kua kiaivakidiriaata
vo mmata vo mmataivakidiriaatama nnida
ivaitana nnabaivaitana taaravai. Iya taaravooma
suaivo taika kioo vo suaivai sai suaivaata
hakuaraivaara ooqoo kiaaravai.

¹⁰ Gionna kiaapu mmatayaiya taaravaitana
putuaivaara suviyauvi kiasa kiada sirigakiaara-
vai. Vaa tauraa ii forofetaa ivaitana iya kiaavovo
mmamma nniitareeraivo iyasi nniivaara nnaa-
giai ivaitana putuaivaara iya sirigaida varida
mminnaiyauvaa kati ngiari mmu ngiari mmuuki-
aaravai.

¹¹ Yuvuaano ivaitana itaama iikiaaravaa
tooduu ari yaata tinniivo hanigiooduu tunoo:
Vaa vai aataruvaivee, kiasa kioo ataama teeravai.
Taaravooma suaivo taika kioo voovai tammaivaki
kava varira yaikiaivo Anutuuqaasidiri tioo
ii vaidi ivaitanaaki kuaikiai kava diitaani

gioonna kiaapuuya ivaitana taiya kaayauma aatuukiaavai.

¹² Aatuuda variaani forofetaivaitana rikiaavo ngiau aapuuvakidiri kua pinaivo tioo ivaitana tinoo: Aapi ngiatee, tiki ai ngiari nnammutuaiya ivaitana teeda vakiaani namaivaki ngiau aapu kuaavai.

¹³ Ivaitana kua saivaata mmataa kuaruuvo pinaama utuoo nnau vooyauvai havarata kioo gioonna kiaapu kaayakaayau (7000) ruputu ki-aivai. Ruputu kiaikiai gioonna kiaapu homoraiya ivaa teeda pinaama aatuuda Anutuuoqo ngiau aapu variivo ari vookaraama variivaara kua yoketaivaa kiaavaivee.

¹⁴ Mmooi maisa inanoovo vaa taikaivaivee. Rikiaatee. Mmooi maisa nnaagiaivo fai kiisa suai nninaravai.

Aangeraa nnaagiai tuanaivoono ari noomaivaa

puu tiravai

¹⁵ Aangeraa nnaagiai tuanaivoono ari noomaivaa puu tuduu ngiau aapuuvaki pinaama kua tiraiyauvoono tunoo: Ti Udaanga Anutuuoqoota ari mmataama kioo vaidi Misiaivootama aanna makee mmatayaiyara dira yaagueeqaivaa varada iyara dida vaidai fai tupatupaa iyara diaaravaivee,

¹⁶ tuduu rikiada yokovaa vaidiiya vo vaidivai yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taarama taarama ngiari mmaataiyauvunu varuuya vida varada Anutuuoqaa yuku oyaivaki vaidai innara kua yoketaivaa tida

¹⁷ tunoo:

Udaanga Anutuuoqo

mmuakiaa mminnaiyauvaa
 a yaataree diraikua
 a tauraa variannaikua makee variannanoo.
 A ai yaagueeqa pinaivaadiri
 gioonna kiaapuuyara diannaivaara
 ta aiyara yoketaavee kiaunnanoo.

¹⁸ A itaama diannaivaara
 gioonna kiaapu hama i kuaivaa rikiaiya
 aiyara nnannataavai.
 A gioonna kiaapuuyara i nnannataanara
 suaivo
 vaa vainima nninoo.
 Fai a gioonna kiaapu putiraiya
 yaparainara suaivo vaa vainima nninoo.
 Fai ai mmoori vareera vaidi forofetaiyaatama
 gioonna kiaapu aiyara kutaavaivee
 kaiyaatama
 aiyara yoketaa kiasa gioonna kiaapu
 mmuakiaa nnoonna kiisaiyaatama
 a irisai yoketaivaa iya mminara suaivo
 vaa vainima nninoo.
 Gioonna kiaapu vooyaano
 vooya rupertuduu putuuya
 a iya rupertinai putuaara suaivo
 vaa vainima nninoo.

Yokovaiyaano itaa kua tiravai.

¹⁹ Tuduu Anutuugaa nuunaira nnau pinaivo
 ngiau aapu vauvaa sipuuvaa ivo hatuaa kiooduu
 ivaki nnaamuru yoketaivo kooyaa vauduu teer-
 avai. Ii nnaamuru ivaki nnaaru Anutuugo Is-
 arairaiyaata kua yeena rau kioo kuaivo vairavai.
 Ivo sipuuvaa hatuoo saivaata saneetuuvo utuduu
 vo akua vo akuaivo akua tuduu ngiaarunnaivo

akua tuduu mmataa kuaruuvo utuduu kaabu-
raara vati pinaivo pinaama riravai.

12

Yapai pinaivo gioonnaivaara nnannateeravai

¹ Itaama taika kioodoo ngiau aapuuvau ari
vookarau atauvo vairavai. Gioonna voovai
suaivo inna mmammaivau rummua apu kioodoo
varuduu kuraagaivo inna yuku mmemmaivaki
vauduu aakiapuaa yaakuuvaitana yukukidiri
taaravaitana kieeta vaidiivo tommeeka apiraivaa
roosiima inna kieetaivau vairavai.

² Vauduu too ivo nnaakara sunnainno mmataa-
nara uduu inna nniitarooduu kaayauma vuu
vuu kai kai tiravai.

³ Kava ngiau aapu ari vookarau atauvo vaira-
vai. Pinaa ari vookarau mahipa pinaa kookeevo
varuduu innayaadiri yaaku saivai karasaidiri
taarama vau kieetaiyauvo vauduu aaru yaakuu-
vaitana ivaki vairavai. Vaidi kieetaiya apira tom-
meekaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama
inna kieetaiyavunu vairavai.

⁴ Vauduu ari mmeeyaivaadiri ngiau
aapuuvadiri aakiapuaa sainai sainai vauyauvaa
pikioo tammaiyauvaa rupi nuunama kioo
vara mmatayaa kagaari kioodoo tiiravai.
Tuuduu gioonnaivo nnaakaraivaa mmataanara
uduu yapaivo oro inna vunningiaa dioo
vainno nnaakaraivaa mmata kino too gutu
nnaanaraivaara ivau diravai.

⁵ Dioo vauduu gioonnaivo mmaapuvai mmata
kieeravai. Inna mmaapuovo fai yapooma
yokeenno mmuakiaa mmatayaa variaiyara

yaagueeqa yau ainaivaa kuru kioo iyara dinaravai. Gioonnaivo ari mmaapuuva mmatoo saivaata aangeraiya inna ravisi vitada Anutuugo ari kieeta varira mmaataivau variivaasi yapaara viravai.

⁶ Vuduu too gioonnaivo mmanna gaanga yoosinnaivakira seenoo viravai. Anutuugo innani ii yoosinna ivaa teerama kioo ivaki kaayau suai (1260) inna tuqinnaanara yoosinnaivakira viravai.

⁷ Vuduu too ngiau aapuuvaki pinaa rapiraivo diiteeravai. Aangeraiya kieetaivaa nnutuuvo Maikooro ari aangeraiyaatama mahipa pinaivaata ari aangeraiyaatama rapidada

⁸ mahipa pinaivaata ari aangeraiyaatama yaatara kiada ooqoo tuduu hama ngiau apu iya variraivootairavai.

⁹ Hama iya variraivootauduu mmatayaa kagaari kioodoo tiiravai. Ii mahipa pinaa ivo nnaaru varuuvaa nnutuuvo Sataango ivo mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaiya unnakua tiraivovee. Innaatama ari aangeraa mmuakiaayaatama kagaari kioodoo mmatayaa tiiravai.

¹⁰ Tuuduu na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri kua pinaivo tuoo tunoo: Ivo ikiannagisanna heenagieena Anutuugaa avuuvau dioo vainno ti seena vaa ausa hanigieeraiyaki kua pinaivaa yapoovaa vaa aangeraiya inna ngiau aapuuvakidiri mmatayaa kagaari kieeravai. Iya inna kagaari kioovaara aanna makee Anutuugo ti vitoo yoketaivau ti yapeera aataruuvootama ari yaagueeqaivoota ivo kieeta

tuanaavai variraivootama kooyaa vainoo. Ivo ari mmataama kioo vaidi Misiaivo gioonna kiaapuuyara dinara yaagueeqaivaa aanna makee kooyaa ti vitainoo.

¹¹ Ti seena vaa ausa hanigieeraiya Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kiauvo iyara tusoovaara kutaavaivee kiasa kiada inna kua kutaivaa kiasa kookieema kiaivaara Sataangaa yaataraavai. Iya hama ngiari variraivaara yaata utida putiraivaara aatuukiaavai.

¹² Ngia ngiau aapuuvaki variaa mmuakiaaya iya Sataangaa yaataraivaara sirigakiatee. Boo, ngia mmatayaa variaya vaa ivo ngiisi tioo ngii tasipama variivaara fai ngia maisama variaaravai. Vaa ivo ari variraivaa taikio paannaikio pinaama nnannataikio ngiisi kuaivaivee. Kuaivo itaa kua tiravai.

¹³ Mahipa pinaivo vaa iya mmatayaa inna ka-gaari kioovaara arinaima rikioo mmaapuuvaa mmatoo gioonnaivaa vata roo viravai.

¹⁴ Vata roo vududuu Anutuugo tuau pinaivaa haayaivaitana gioonnaivaa mmuduu too ivaitanaano inna vitoo mmanna gaanga yoosinna ari varinaraivakira viravai. Vioo vioo ivaki taaravooma nuanuuvo taika kioo vo nuanuvai sai suaivaatama varino Anutuugo inna tuqinnanono mahipa pinaivo hama yopeema inna ruputinara yoosinnaivakira viravai.

¹⁵ Vuduu mahipa pinaivo ari avaivakidiri nnooriivaa mmuru utino gioonnaivaa vioo varoo kuaiveera nnoori pinaivaa roosiima mmuru utiravai.

¹⁶ Mmuru utuduu gioonnaivaara mmataivo

boo tioo saivai sainai vuduu saivai sainai vuduu soopa pinaavai vauduu nnooriivo yapaivaa avaivakidiri tuuvo idaa viravai.

¹⁷ Vuduu mahipa pinaivo gionnaivaara pinaama inna nnannatooduu inna pikioo inna uru nnaakaraiyaata rapinara viravai. Iya Anutuugo kuaivaa tiivaa rikiada iida Yisuunna mmayaayaivaa kiaa kookieeraiyasi rapinara viravai.

¹⁸ Vioo vioo oro sorovuaraivaa siriivau diravai.

13

Fayai mmararaivaitana mmatayaiyara diravai

¹ Na taaduu fayai mmararaivo nnoori sorovuaraivakidiri ngioo varuduu innayaadiri yaaku saivai karasaidiri taarama vau kieetaiyauvo vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vairavai. Vauduu vaidi kieetaiya apira tommeekaiyauvo yaakuuvaitana inna aaruuyauvunu vauduu maisa nnutuuyauvaa fafaara rooyauvo inna kieetaiyauvunu vairavai. Ii nnutu iyauvaa Anutuugaara maisa kua tuuyauvo vairavai.

² Na taaduu inna mmammaiyo fai mmararaa pusiinna pinaivaa mmammaivaa roosuuduu inna yuku yaakuudo fai mmararaa pinaa ari vookarauvaa yuku yaakuudaa roosuuduu inna avaivo fai raiyoonavaa avavaa roosiiravai. Roosuuduu mahipa pinaivo ari yaagueeqaivaa inna mmioo ari kieeta varira mmaataivaa inna mmioo kaayau gionna kiaapuuyara dira yaagueeqaivaa inna mmiravai.

³ Na taaduu inna kieeta voovai vaa vaidi-
iya heeda tunoo: Vaa ta ruputu kiaunnaanoo,

tuuvo uudaivo vainno maafairavai. Maafauvaara mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaiya nnikiaraida inna nnaagiai viravai.

⁴ Vaa mahipa pinaivo fayai mmararaivaa ari gioonna kiaapuuyara dira yaagueeqaivaa mmuuvaara gioonna kiaapuuya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mahipa pinaivaata fayai mmararaivaatama mmida tunoo: Dee vaidivoono fayai mmararaivaa roosiima variinnee? Ai hameetavee. Mo gioono aikiooma innaata rapinarannee? Hama yopeemavee, tiravai.

⁵ Tuduu Anutuuqo ee-oo tuduu fayai mmararaivo ariiyara mannaka tioo kaayau maisa kua tioo taara vaidivaitana yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taara kuraagavaitana gioonna kiaapuuyara diravai.

⁶ Dioo vainno Anutuuqaara kua maisaivaa tioo inna nnutuuvaaraatama iva varira yoosinnaivaaraata mmuakiaa ngiau aapu varuuyaraatama kua maisaivaa tiravai.

⁷ Kua maisaivaa tioo tioo Anutuuqaa gioonna kiaapuuyaata rapuoonnonno iya yaataraanara yaagueeqaivaa vareeravai. Vo oyai vo oyaiyaraata vo mmamma vo mmammaiyaraatama vo kua vo kua tuuyaraata vo mmata vo mmata varuuyaraatama dira yaagueeqaivaatama vareeravai.

⁸ Fai mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa variaya hama ngiari nnutuuyauvo Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa yanaivau vakiaiya fai iya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa fayai mmararaivaa mi-aaravai. Ii Puara Sipisiipa Nnaakara ivaa vaidi-
iya ruputu kioodoo putuuvo tauraa hama ngiau mmataivaa uu suaivaki gioonna kiaapuuya fai

tupatupaa variraivaa varaaraivaara iya nnutu-
uyauvaa inna yanaivau fafaara reeravai.

⁹ Gioonna kiaapu voovoono arinaima
rikiavoono aa kua aavaa arinaima rikiavee.

¹⁰ Fai vooya Anutuugaa gioonna kiaapu
voovai oovi nnauvaki yapaaree kias inna
tikio rikioo inna aikiooma fai ivo kuanaravai.
Fai vooya Anutuugaa gioonna kiaapu voovai
paipa avaikaraivaadiri ruputino putuaiveera
kias kua yeena rau kioo ruputino inna
aikiooma fai ivo putinaravai. Ngia Anutuugaa
gioonna kiaapuuya ivaara arinaima rikiada
Yisuunnara mmannammanna kutaavaivee tida
mmuaararavo ngiisi vainainnaata rikiadaata
yaagueeqama variatee.

¹¹ Na taaduu vo fayai mmarraraa voovoono
mmataivakidiri ngioo varuduu inna aaruuvai-
tana puara sipisiipa nnaakaraivaa aaru roosiira-
vaitana vauduu inna kuaivo mahipa pinaivaa
kuaivaa roosiiravai.

¹² Roosuduu ivo tauraanaa fayai
mmararavaa avuuvau dioon vainno innakinnaa
yaagueeqa mmuakiaavai varoo iiravai. Iinno
yaagueeqama tuduu rikiada mmuakiaa
gioonna kiaapu mmatayaa varuuya tauraanaa
fayai mmararavaa vaa ruputu kiooduu
uuda vainno maafama kioovaa ngiari ausa
mmuduuyaiyauvaa mmiravai.

¹³ Ii fayai mmarraraa ivo ari vookara ari vooka-
rau mmooriivaa iiravai. Mmuakiaa gioonna ki-
aapuuya avuuyauvunu ivo tuduu ngiau aapu-
vakidiri ikiavo mmatayaa tiiravai.

¹⁴ Tauraanaa fayai mmararavaa yaaguee-

qaivaadiri ivo ari vookara ari vookarau mmooriyauvaa uuvaara mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa variaya unnakua kiaa kioodoo iya iva uu mmooriivaa teeda tunoo: Kutaavaivee, tiravai. Ivo mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaiya tuduu iya tauraanaa fayai mmaraivaava mmannammannaivaa iiravai. Vaa vaidiia paipa avaikarauvaadiri inna ruputu kioodoo putuoo vainno kava diitoovaa mmannammannaivaa ivo tuduu iya iiravai.

¹⁵ Uduu Anutuugo ee-oo tuduu ivo ari yaiki-aivaa ii mmannammanna iya iima kioo ivaaki fuu tuduu voodoo ivo vaidi roosiima kua tiravai. Fai gioonna kiaapuuya hama ngiari ausa mmudu-uyaiyauvaa inna mmirama kikio iya ruputinai putuura yaagueeqaivaa vareeravai.

¹⁶ Varooduu ivo yaagueeqama tuduu mmuakiaa gioonna kiaapu nnoonnaiyaata kiisaiyaatama hoona suvuauyaata mmanna haipuuatama sikaunnaadiri yookaama kioo viteeraiyaata mmamma dummukiara kati ngiari nuairaiyaatama tauraanaa fayai mmaraivaava atavuaa ngiariiyaa yapeeravai. Ivo tuduu vooya ngiari yaaku yaadudaiyauvunu yapooduu vooya ngiari tinniiyauvunu yapeeravai.

¹⁷ Hama gioonna kiaapu voovoono ii atavuaa varoovoono hama yopeema yookaira aataruuvaa iiravai. Ii atavuaa ivo tauraanaa fayai mmaraivaava nnutuvai vairavainnee vara inna yaarira fafaarivo inna nnutuuvaa roosiiravai vairavai.

¹⁸ Ii kua ivaara tuqinnama yaata utuatee. Gioonna kiaapu voovoono tinni yoketaivo innaki

vaino fai fayai mmaraivaava yaarira kua oyaivaa arinaima rikiaanaravai. Ii yaarira kua ivo inna vaidiivaara tii kuaivo 666 vainoo.

14

Yisuuva ari kiauvaadiri yookaama kiooyaano

kuaru tiravai

¹ Na taaduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivo taapiivaa nnutuuvo Sioona ivau diravai. Dioo vauduu gioonna kiaapu kaayakaayau (144,000) inna tasipama dida vauduu inna nnutuuvoota inna Koonna nnutuuvootama iya tinniiyauvunu fafaara roovo vairavai.

² Na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri kuaivo nnoori hiina pinaivaa akua roosiima tioo ngiaarunno pinaama akua tuuvaa roosiima tiravai. Na rikiaaduu ii akua ivo vaidiia kitaiyauvaa ruuyauvaa akua roosiima tiravai.

³ Tuduu gioonna kiaapu kaayakaayau (144,000) iya fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadaatama vaidi yokovaiyaata Anutuuga kieeta varira mmaataivaatama vunniivau diravai. Dida vaidi kuaru karaasaivaa tiravai. Hama kuminaiya ii kuaru ivaa rikiada tiravai. Anutuugo Yisuunna kiauvaadiri iya yookaama kioo vitooyaano nnaasu ii kuaru ivaa rikiada tiravai.

⁴ Iyaano hama gioonnaiya tasipeeraida yoke-taama varida hama nnaata vareeravai. Ii vaidi iyaano Puara Sipisiipa Nnaakaraivo nuauvau iyaatama inna nnaagiai viravai. Mmuakiaa

gioonna kiaapuuyakidiri Anutuugo Yisuunna ki-
auvaadiri iya yookaama kioo viteeravai. Anutu-
uqoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama vari-
aani iya inna ivaitanaani tauraa tuanaiyavee.

⁵ Gioonna kiaapuuya rikiooduu hama iyakidiri
unnakua tira voovai vairavai. Hama iyaki
tomedaataiyavee.

*Aangeraa taaravoomadoono kuaivaa kiaa
mmiravai*

⁶ Na taaduu aangeraa voovoono ngiau aapu
vuuta idaa ngioo varioo mmayaaya yoketaa tu-
patupaa vau kuaivaa varoo mmatayaa variaya
kiaa mminara nuainno variravai. Vo mmata vo
mmata variayaata vo oyai vo oyaiyaatama vo
kua vo kua kiayaata vo mmamma vo mmam-
maiyaatama kiaa mminara nuainno varioo

⁷ pinaama aayanna roo tunoo: Anutuugo
gioonna kiaapuuya yaparainara suaivo
aavaa nninoo. Ivaaraida inna avaivaa
rikiada varida ivo yaagueeqavai variivaara
kua yoketaivaa kiatee. Ivo ngiauvaata
mmataivaatama iima kioo sorovuarivaata
nnoori rumuruumaiyauvaatama iima kieeravai.
Ivaaraida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa inna
mmiatee.

⁸ Aangeraa tauraanaivo itaa kua kiaa roo
vuduu inna inanoo aangeraivo inna nnaagiai
vioo varioo tunoo: Yoosinna pinaivaa nnutuuvo
Bapuroona vaa maisainno tavarata taika
kieeravai. Ivakinnaaya mmuakiaa mmataivaki
variaya yaagueeqa nnoori vuainaivaa nnaateera
tuneema sabi heera aataruuvaa iikiateera
yaagueeqama tiravaivee.

9 Inna inanoo aangeraiivo itaa kua kiaa roo vuduu nnaagiai tuanaa aangeraiivo tauravaitana nnaagiai vioo varioo pinaama aayanna roo tunoo: Gioonna kiaapu voovoono fayai mmaraivaata inna mmannammannaivaatama ari ausa mmuduuyaiavaa mmioo inna atavuaa ari tinniivaunnee ari yaakuuvau yapano

10 fai Anutuugo pinaama innara nnannataa-naravai. Anutuugo ari nnannataivaa vuaina suuyaivaa roosiivaa ari tooriivaki tusaa uyu kioo mmioo too nnaanaravai. Hama Anutuugo vuaina suuyaivaata nnooriivaatama tusaa uyu kioo mminaravai. Safuuma vuainaivaa nnaasu tusaa uyu kioo mminaravai. Ari tooriivakidiri mminnamminnaa maisa irisaiava itaama safuuma inna mminaravai. Mmuakiaa gioonna kiaapuuya fayai mmaraivaara yoketaakiaya fai sikau puapusuqaiivo too nnannannanna tuoo variivo mmannammanna iya too varinai aangeraa yoketaa tuanaiya avuuyavunuaatama Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa avuuvaunnaata kararuaaravai.

11 Ikiavo iya too variivaa visuuvo tupatupaa ngioo vioo nnaasu varinaravai. Iya fayai mmaraivaata inna mmannammannaivaatama ngiari ausa mmuduuyaiyavuaa mmida inna nnutuuvaa atavuaa varaiya fai ikiavo ikiannagisanna heenagieena iya too nnaasu varinai iya kararida nnaasu variaaravai. Nnaagiai tuanaa aangeraiivo itaa kua kiaa roo viravai.

12 Ii kua ivaara Anutuugaa gioonna kiaapuuya vaa inna mmaanna tuu kuaiava rikiada iida Yisunnara kutaavaivee kiaa kiada hama pikiaiya ivaara rikiadaata yaagueeqama variaaraiivo inna

yoketaavai.

¹³ Na rikiaaduu ngiauvakidiri kua voovai tuoo tunoo: Aa kua aavaa fafaara raanee. Gioonna kiaapuuya Udaanga Yisuu Kirisiinnara yaaguee-qakiaiya aa suai aavakidiri varia rada nnida varida putuaiyara Anutuugo iyara yoketainar-avaivee, tuduu rikioo Mmannasa Yoketaivoono tunoo: Fai iya yoketaa tuanaaya variaaravai. Fai iya kaayau mmoori varaivaa pikiada eeyaara kati variaaravai. Fai ngiari mmoori varaivaa kaanaivo iyasi vainaraivaara iya eeyaara kati variaaravaivee, tiravai.

Mmataivau yeennaivoota vuaina iiraivootama apuuduu vareeravai

¹⁴ Mmannasa Yoketaivoono itaa kua tuduu na taaduu nama poosaivo vauduu vaidiivaa mmaapuuvaa roosuu voovoono ivaki varuduu kieeta vaidiivaa tommeeka sikau gooraivaadiri iima kioovo inna kieetaivau vauduu avaikarau paipa hovekauvaa ari yaakuuvaki utu kioo vairavai.

¹⁵ Utu kioo vauduu ari vo aangeraa voovoono nuunaira nnau pinaivakidiri tioo vaidiivo namaivaki varuuvaara pinaama aayanna roo tunoo: Mmatayaa vai yeennaiyauvo vaa nneeravaata vainoo. Iyauvaa rutakeera suaivo vaa nniivaara ai paipa hovekaivaa varee iyauvaa rutaka kiee varaanee,

¹⁶ tuduu rikioo vaidiivo namaivaki varuuvo mmataivaudiri ari paipa hovekauvaadiri yeennaiyauvaa rutaka kioo vareeravai.

¹⁷ Varooduu nuunaira nnau pinaivo ngiau aapu vauvakidiri kava vo aangeraa voovoono tioo avaikarau paipa hovekau voovaata varoo tiiravai.

18 Tuuduu kava vo aangeraa voovoono ikiaivaara haitatuuvoono yeena tapiivaudiri tioo aangeraivo avaikarau paipa hovekauvaa utu kioo vauvaara pinaama aayanna roo tunoo: Mmataivau vai vuaina iiraiyauvo vaa aikiooma nneeravaata vainoo. Ai paipa avaikaraivaa varee vuaina mmooriivakidiri iiraiyauvaa rutaka kiee varaanee,

19 tuduu rikioo aangeraivo mmataivaudiri ari paipa hovekauvaadiri utuoo vuaina iiraiyauvaa rutakeeravai. Rutaka kioo varoo vuaina suuyaivaa kagigaira nnaamuruuvaki kagaari kieeravai. Ii kagigaira nnaamuru ivo inna Anutuuqaa ausaivo pinaama nnannateeraivovee.

20 Ii nnaamuru ivo yoosinna mmaanai vauduu ivakidiri vuaina suuyaivaa raa kagigauduu tuuneema kiauvo tiiravai. Tioo vioo nnoori pinaivo kaayauma hainno ngiauvau tuoo virayaama vioo vioo hokobavai ngieera (300 mitaa) viravai.

15

Aangeraiya nnaagiai mmoori maisaiyauvaa

utu kiada dida vairavai

1 Itaama taika kioodoo na taaduu kava ari vookarau atau pinaivo ngiau aapuuvau vauduu na tee nnikiarairavai. Aangeraa yaaku saivai karasaidiri taaramaano maisamaisau mminnaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taaravaitana utu kiada dida vairavai. Ii maisa mminnaa iyauvo inna nnaagiai mmooriyauvaa Anutuuqo iima taika kino inna nnannateeraivo taikaanaraiyauvovee.

² Na taaduu mminnaa voovai nnoori haruunga pinumaivaa roosuuvo mmannammannaa naru-uvoota ikiaivootama nuunama vauvaitana ivaki vairavai. Na kava taaduu gioonna kiaapuuya fayai mmaraivo inna nnutuuvo yaarira kuaivo vauvaata inna mmannammannaivaatama ivaitana yaatara kiooyaano ni teeravai. Teeda nnoori haruunga pinuma roosuuvaa siriivau dida vaidaitaiyauvaa Anutuugo iya mmuuyauvaa utu kiada vairavai.

³ Utu kiada vaidaitaiyauvaa Anutuugaa mmoori vareera vaidi Musinna kuaruuvaa tida Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kuaruuvaa tida tunoo:

Udaanga Anutuugo
mmuakiaa mminnaiyauvaa
a yaataree dirakuavee.

Mmoori a iikiannaivo ari vookaraivai
vaivaara

ta teeda nnikiaaraakiaunnava.

A mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaiya
kieetaikuavee.

A iikiannaivo safuuma kutaavai nnaasu
vainoo.

⁴ Udaanga-o,

eenoo nnaasu yoketaa tuanaavai
variannaivaara

mmuakiaaya i mmemmaana kuaanoo.

Eenoo yaagueeqama variannaivaara

mmuakiaaya aiyaara yoketaavaivee kuaanoo.

Mmuakiaaya fai i avuuvau nnida

ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa i mmiaara-
vaivee.

Mmuakiaaya a safuuma nnaasu iikiannaivaa
teeda

fai ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa i mmiaar-avaivee.

⁵ Iya kuaruuvaa itaa kua kiasa taika kiooduu na taaduu ngiau aapuuvaki nuunaira nnau pinaivaa sipuuvo hatuaa tu kioo vauvo ni too vairavai. Ivaa aakiaivaki buruqaadiri atau rummua kioovaki Anutuuqaa variraivo vauvo kooyaa vairavai.

⁶ Vauduu aangeraa yaaku saivai sainaidiri taarama nnaagiai mmoori maisa yaaku saivai sainaidiri taarama utu kiada duuyaano nuunaira nnauvakidiri tiiravai. Iya buruqa yoketaa poosaiyauvaa rau kiada takuaanga kuu vausaiyauvaa ngiari nniriiyauvunu rau kiooyauvaatama tiiravai.

⁷ Tuuduu fayai roosuu ari vookarau taarama taaramaakidiri mmuaavoono diitoo sikau gooraivaadiri iima kioo kuu yavaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama aangeraiya mmiravai. Ii kuu yavaa iyauvaki Anutuuqo tupatupaa variraivo inna nnannateeraivo suvuainno vairavai.

⁸ Anutuuqaa oyai ari vookarauvaa mmeeki-aivoota ari yaagueeqaivootama kioosu roosiima kaayauma ngioo vioo nuunaira nnauvaki rau kioo vairavai. Rau kioo vauduu too hama vaidi voovoono yopeema nuunaira nnauvaki ngioo viravai. Aangeraiya fai mmoori maisa yaaku saivai sainaidiri taarama iima taika kikiyai rikiaada ivaki nnida kuaaravai.

16

Aangeraiya nnaagiai mmoori maisaiyauvaa

fuarau kieeravai

¹ Itaama taika kioodoo na rikiaaduu nnau nuunairaivakidiri kuaivo pinaavai tioo aangeraa yaaku saivai sainaidiri taaravaitana tunoo: Vida kuu yavaa yaaku saivai sainaidiri taaravaitanaaki Anutuuqaa nnannateeraivo vaiyauvaa vara mmataivau fuarau kiaatee, tiravai.

² Tuduu tauraanaa aangeraiivo ari kuu yavaivaki vauvaa vioo vara mmataivau fuarau kieeravai. Fuarau kioodoo gioonna kiaapu vaa fayai mmararavaa atauvaa varada inna mmannammannaivaa ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmuuyayaa pinaa uudauda maisaiyauvo vainno iya nniitareeravai.

³ Itaama kioodoo inna inanoo aangeraiivo ari kuu yavaivaki vauvaa sorovuaravau fuarau kieeravai. Fuarau kioodoo sorovuaraiivo hanigioo vaidi putiraiya kiauvas roosiima vauduu mmuakiaa sorovuaravaki varida nuau mminnaiyauvo putiravai.

⁴ Itaama kioodoo tammaakinnaa aangeraiivo ari kuu yavaivaki vauvaa varoo nnooriiyauvakiaata rumuruumaiyauvakiaatama fuarau kioodoo hanigioo kiau tuanaavai vairavai.

⁵ Na rikiaaduu aangeraiivo nnooriiyauvaa hatatuuvoono Anutuuqaa tunoo: A yoketaa tua-naakua variannanoo. A tauraa varunnaikua aanna makee a variannanoo. Ii a irisai maisa mmianna iyauvo inna safuuma vainoo.

⁶ Gioonna kiaapuuya nnaaru i gioonna kiaapu-uyaata forofetaiyaatama ruputuduu putuuvaara kiauvas iya nnaateeraivaara a iya mmiannavai. Suvikara, iya ngiari mmoori maisaiyauvaa iri-saiyauvas safuuma ngiari varaavaivee,

7 tuduu na rikiaaduu yeena tapiivakidiri kua voovai tioo tunoo: Udaanga Anutuugo, a mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataree diraikuavee. A irisai maisaiyauvaa gioonna kiaapuuya mmiannaiyauvo safuuma kutaa tuanaavai vainoo, tiravai.

8 Tuduu eera tammaakinnaa aangeraivo ari kuu yavaivaki vauvaa suaivau fuarau kioodoo Anutuugo ee-oo tuduu rikioo suaivaudiri ikia pinaivo ngioo gioonna kiaapuuya puaisa teeravai.

9 Anutuugo tuduu ii mmoori maisa iyauvo gioonna kiaapuuyaki vauvaara suaivo ngioo puaisakama tooyaano Anutuugaa nnutuuvaara maisa kua tiravai. Maisa kua tida hama ngiari mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hanigiada Anutuugaara kua yoketaivaa tiravai.

10 Itaama kioodoo eera aangeraivo ari kuu yavaivaki vauvaa fayai mmaraivo kieeta varira mmaataivau fuarau kioodoo inna yoosinnaivaki iva gioonna kiaapuuyara duuvaki kaayauma upisiiravai. Upisuuduu gioonna kiaapuuya kaayauma kararida varida kaayau sookiana saakianaida reera kiatada reemma kiatadaida vairavai.

11 Vaida iya nniitaroovaaraata uudaudaiyauvo vauvaaraatama Anutuugo ngiau aapu varuuvaara maisa kua tiravai. Maisa kua tida varida hama ngiari mminnamminnaa maisa uu aataruuyauvaa pikiada hanigiada yoketaama variravai.

12 Itaama kioodoo kava karasaidiaa aangeraivo ari kuu yavaivaki vauvaa nnoori pinaivaa nnutuuvo Yuferetiisa ivaki fuarau kieeravai. Fuarau kioodoo vaidi kieetaiya suai raari roopinnaidiri

ngiaaraiya aataruuvo kooyaa vakiaiveeraivaara nnooriivo reekama kieeravai.

¹³ Itaama taika kioodoo na taaduu Sataangaa mmannasa maisa taaravooma yeekana roosuudoono mahipa pinaivaa avaivakidiriaatama fayai mmararavaa avaivakidiriaatama unnakua forofetaivaa avaivakidiriaatama nniravai.

¹⁴ Inna iya mmagia maisaiya ari vookara ari vookarau mmooriyauvaa iiraiyavee. Iya mmuakiaa mmatayaiya kieetaiyasi vida iya rupi nuunama kikiyai rapuaaravai. Anutuugo mmuakiaa mminnaayauvai yaataroo diraivoono mmataama kioo suai pinaivaki fai iya rapuaaravai.

¹⁵ Anutuugo mmataama kioo Misiaa vaidiivoono ataa kua tunoo: Rikiaatee. Na mmuara furai vaidiivaa roosiima hama ngia taara suaivaki na ngiisi kuanaravai. Gionna kiaapu voovoona avu too vainno ari uyira rairaiyauvaa tuqinnama haitatuuvaara Anutuugo innara yoketainoo. Ivo taguaada nuainai gionna kiaapuuya inna teekio inna mmamma maisaivoora tioo ari uyira rairaiyauvaa tuqinnama haitatuunaravaivee. Ivo itaa kua tiravai.

¹⁶ Mmagia maisaidoono kieeta vaidiyya rupi nuunama kieeravai. Iya nuunama kioo yoosinnaivaa nnutuuvo Eporai kuaivakidiri tunoo: Amaraketonavee, tiravai.

¹⁷ Itaama kioodoo aangeraa karisaidiri taarama varuu nnaagiai tuanaivoono ari kuu yavaivaki vauvaa ngiauvau vara kagaari kioodoo kieeta varira mmaataivo nuunaira nnau

pinaivaki vauvakidiri kua pinaivo tioo tunoo: Vaa mmooriivo taikainoo,

¹⁸ tuduu kaayau saneetuvo utuduu vo akua vo akuaivo akua tuduu ngiaarunnaivo akua tuduu mmataa kuaruuvo pinaama utiravai. Anutu-uoqo vaidiivaa iima kioo suaivakidiri tuoo tuoo tuma ii suai ivaki hama mmataa kuaruuvo itaama utiravai. Ii mmataa kuaru ivo pinaama ari vookaraama utiravai.

¹⁹ Utuduu yoosinna pinaivaa tammaivakidiri mmataivo rutukua roo saivai sainai vuduu tammaivo vauduu saivai sainai viravai. Vuduu mmuakiaa mmataivaki vau nnau yoosinna pinaiyauvo rutuunno tannavaratataama taika kieeravai. Ii suai ivaki Anutuuoqo yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroonara yaata utuoo ari nnannatoo ari vookarauvo vuaina roosiima tooriivaki vita kiooduu varuuvaa ivaki varuuya tusaa mmuduu nneeravai.

²⁰ Iqii suai ivaki mmuakiaa mmataiyauvaa nnooriivo ututuuma kiooyauvo kuminauduu mmuakiaa taapi oora sauyauvo mumunu utu taika kieeravai.

²¹ Vati kaaburaara pinaa ari vookarau mmuaararoovo ngiauvakidiri tuoo vaidiiaa ruputiravai. Vati kaaburaara pinaivo koonnama maisama iya ruoo ruputuvaara iya Anutuuoqara maisa kua tiravai.

17

Anutuuoqo sabi nuaira gioonnaivaudiri

mmataama kioo tiravai

¹ Aangeraiya yaaku saivai sainaidiri taarama kuu yavaiyauvaa yaaku saivai karasaidiri taaravaitana utuuyakidiri voovoono niisi ngioo tunoo: Nninai na sabi nuaira gioonnaivo irisai maisaivaa varaanaraivaa fai i vitainaravai. Ii gioonna ivo inna yoosinna pinaivo kaayau nnooriyauvo saidi saidi nuunaivau varivai.

² Vaa vaidi mmatayaa kieetaiya ii gioonna ivaata sabi heera aataruuvaa uududu gioonna kiaapu mmatayaiya vuainaivaa nneerayaama inna roosiima iya sabi heera aataruuvaa iidada kumimakaida variaavaivee, tiravai.

³ Tuduu rikioo Mmannasa Yoketaivoono ni tasipama varuduu aangeraiyo ni vitoo mmanna mmuyai gaanga yoosinnaivau ni yapa kieeravai. Ni yapa kioodoo na variee taaduu gioonnaivo fayai mmaraaraa kookeevaa mmookaivau hara kioo varuduu fayai mmaraaraivaa mmammaivau kaayau maisau nnutuuyauvo vauduu inna kieetaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vairavai.

⁴ Gioonnaivaa uyira rairaiyauvo vooyauvai kookeeyauvai vauduu vooyauvai kokoraa kuayauvaatama uyu varoo vioo kaayau mminnaa gooraivaadiri iima kiouyauvaata sikau seeta roosii yoketaiyauvaatama ari mmammaivau funnukama kioodoo vairavai. Vauduu ari yaakuuvaki ivo toori gooraivaadiri iima kioovaa utu kioo vauduu ari sabi heera aataruuvaa hoovaara koonnama varira aataruuvootama kaayakaayau maisamaisau aataruuyauvootama ivaki suvuairavai.

⁵ Suvuauudu ari tinniivau ari nnutuuvo fafaara roovo vauduu ivaa oyaivo haumaki

vainno ataa kua tunoo: Yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroona inna ni nnutuvai. Na mmuakiaa sabi heera aataruuyauvaata mmuakiaa maisamaisaira aataruuyauvaatama oyai nakaaraivovee, tiravai.

⁶ Na taaduu gioonnaivo Anutuugaa gioonna ki-aapu vaa putuuya kiauyauvaa kapikaroo nnoori-ivaa roosiima nnoo kumimakairavai. Vooya Yisuunnara kutaavaivee tuuvaara vaidiiya iya ruputuduu putuuya kiauyauvaatama nnoo kumi-makairavai.

Na Yuvuaano inna tee pinaama nnikiaraina yaata utuee variravai.

⁷ Yaata utuee variaaduu aangeraivo ni yaparainno tunoo: Aaniira a nnikiarainna pinaama yaata utuannanee? Gioonnaivaa oyaivo haumaki vaivaa fai na i kiaa i mminaravai. Fayai mmararaivo ari kieetaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vauvaa kua oyaivaa fai na kooyaa i kiaa i mminaravai. Gioonnaivo inna mmookaiyau hara kioo varioo nuavvaa kua oyaivaatama fai na kooyaa i kiaa i mminaravai.

⁸ Ii fayai mmararaa ivaa ngia too ivo tauraa varuuvoono aanna makee hama varinoo. Fai ivo kiisa suai soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvakidiri raari roo ngioo varioo nnaagiai eeyaara taikaanaravai. Anutuugo ngiau mmata uu suaivaki ari gioonna kiaapuuya tupatupaa variaaraivaara iya nnutuuyauvaa yanaivau fafaara reeravai. Gioonna kiaapu mmatayaiya nnutuuyauvo hama yanaivaki vaiya fai fayai mmararaivaa

teeda fai kaayauma nnikiaraakiaaravai. Ivo tauraa varuuvo aanna hama variivoono fai nnaagiai kava varinaravaara iya kaayauma nnikiaraakiaaravaivee.

⁹ Vaidi tinni yoketaiya ii kua ivaa oyaivaa fai arinaima rikiaaraivo inna yoketaavai. Fayai mmaraaraivaa kieetaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama oyaivo inna taapi kiisaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama ivau gioonnaivo varivai. Vuai oyaivo inna vaidi kieetaiya yaaku saivai sainaidiri taaravaitana variaavai.

¹⁰ Vaa iyakidiri yaaku sai vaidiiya ngiari kieeta nnutuuyauvo taika kiaikiai kuminaya variaavai. Mmuaavoono homo gioonna kiaapuuyara dioo vainoo. Fai yapooma voovoono ngioo gioonna kiaapuuyara dinaravai. Fai ivo ngioo kiisa sui nnaasu dinaravai.

¹¹ Fayai mmaraaraivo tauraa varioo putiivoono hama makee varioo kieeta vaidi yaaku saivai sainaidiri taaravaitana tasipama gioonna kiaapuuyara dinoo. Ivo iya seena kieetavai varioo eeyaara putu taikaanaraivaara iinno varinoo.

¹² Aaru yaakuuvaitana a taannaiyauvo inna vaidi kieeta yaakuuvaitana fai yapooma kieetaya varida gioonna kiaapuuyara diaaravai. Fai yapooma iya fayai mmaraaraivaa tasipama kiisa sui iyara diaaravai.

¹³ Fai iya mmuaa yaata tinnivai varada ngiari yaagueeqaiyauvaata gioonna kiaapuuyara dira yaagueeqaivaatama fayai mmaraaraivaa mmiaaravai.

¹⁴ Mmi kiada Puara Sipisiipa Nnaakaraivaata rapuaaravai. Rapikiokio fai Puara Sipisiipa

Nnaakaraivo iya yaataraanaravai. Ivo udaanga vaidiiya Udaanga tuanaavai varioo kieeta vaidiiya kieeta tuanaavai variivaara ivo iya yaataraanaravai. Inna nnaagiai nuauya vaa ivo maavee tiao ariini iya mmataama kiooya yaagueeqama inna tasipama varida vaidi kieetaiyaata fayai mmararaivaatama yaataraaravaivee, tiravai.

¹⁵ Kiaa kioo aangeraiivo kava ni tunoo: Sabi nuaira gioonnaivo varii yoosinna ivaki nnoori-iyauvo nuunaivaa vaa a taannavai. Ii nnoori iyauvaa a taannaiyauvo inna kaayau gioonna kiaapuuyavee. Iya vo mmamma vo mmamma varuuyakidiriaatama vo mmata vo mmataivakidiri-aata vo kua vo kua tuuyakidiriaatama nuunaki-aavai.

¹⁶ Aaru yaakuuvaitana a taannaiyauvo iyauvoota fayai mmararaivoootama sabi nuaira gioonnaivaaraata nnannataaravai. Nnannateeda mmuakiaa mminnaa innasi vaiyauvaa tuayanna rida ravisi varakio fai ivo taguaada varinaravai. Taguaada varinai iya inna mmamma mmatiivaa nneeda mmuakiaa ikiaivaki inna mmuturu kikio taanaravai.

¹⁷ Anutuugo iino inna iikiatai aataruuvo aaru yaakuuvaitana yaataiyauvaki vainai iya mmuaa yaata tinnivai varada ngiari gioonna kiaapuuyara yaagueeqama dira yaagueeqaivaa fai fayai mmararaivaa mmikio dioo vainono Anutuugo ari tuu kuaiyauvo kutaavai vainara suaivaki fai taikaanaravai. Ivaara iya gioonnaivaa ikiaivaki mmuturu kikio taanaravai.

¹⁸ Sabi nuaira gioonnaivaa a taannaivo inna

yoosinna pinaivo mmuakiaa mmatayaa kieetai-
yara diivaivee. Aangeraivo itaa kua tiravai.

18

Yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroona ivo

tannavaratataama taika kieeravai

¹ Na itaama taa taika kiee kava na taaduu
aangeraa voovoono ngiau aapuuvakidiri tuuduu
gioonna kiaapuuyara dira yaagueeqaivo pinaavai
inna tasipama vauduu inna mmeekia ari vooka-
rauvo mmuakiaa mmataivau teeravai.

² Tooduu ivo pinaama aayanna roo tunoo:
Yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroona ivo
vaa eeyaara maisainno tannavaratataama
taika kiaivai. Mmagia maisa moomee sakua
ari vookara ari vookaraiyauvo ivaki variaavo
ngiaamma maisamaisaiyauvootama ivaki
variaavai.

³ Vuaina nnooriivaa nneerayaama mmuakiaa
yoosinnaiya inna tasipama sabi heera aataruuvaa
pinaama uuvaara itaama vaivai. Mmatayaa
diaa kieetaiya vaa inna tasipama sabi nuauduu
yookaira aataruuvaara haitaturaiya innasi
nnida yookaira aataruuvaa iida kaayau
sikauyauvaa varada ari vookaraama varuuvaara
itaama vaivai. Aangeraivo itaa kua tiravai.

⁴⁻⁵ Na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri vo kua
voovai tioo tunoo:

Ni gioonna kiaapuso,

Bapuroona yoosinna ivaa pikiada kuatee.

Ivakinnaaya mminnamminnaa maisaiyauvo
vakia roo vioo vioo ngiau aapu pinaavai
vaikio

Anutuuqo iya aataru maisaiyauvaa too
 irisai maisaivaa iya mminara iinoo.
 Fai ngieeta iya irisai maisaivaa vareevoora
 ivaki pikiada sa ivakinnaaya tasipama
 mminnamminnaa maisaiyauvaa iikiatee.

⁶ Ivakinnaaya maisa mmooriivaa
 gioonna kiaapuuya mmuuya
 ngia irisai mmiraiya
 irisai sai mmuaikaraama iya mmiatee.
 Sa mmuaaneetu iya mmiatee.
 Irisai taaraneetu iya mmiatee.
 Nnoori toori kapikaraivaa roosiima
 iya maisa mmooriivaa
 gioonna kiaapuuya muuvaara
 irisai taaraneetu nnoori toori kapikaraivaa
 iya mmiatee.

⁷ Iya ngiariiyara mannaka tida
 ngiariiyara nnaasu yaata utida
 sirigaida kammataavai.
 Ivaara mmuaikaraama
 ausa mmuaarareera maisa mmooriivaa
 iya mmiatee.
 Ii yoosinna ivo gioonnavai roosiivoono
 ariiyara mannaka tiao tinoo:
 Na aavau kieeta varira mmaataivau
 kieeta gioonnavai variauvai.
 Hama na muaada gioonnavai variauvai.
 Fai na hama ausa mmuaarareerama kiee
 fai na aavaki sirigaina
 kammatee nnaasu varinaravaivee.

⁸ Ivo itaa kua tiivaara
 mmuaa suaivaki mmoori maisa
 mmuaararaiyauvo
 innasi vainaravai.

Vaidi putiraivootama
 iyara ausa mmuaararavoota
 yeenna rairavootama
 innasi vainaravai.
 Ikiavo fai inna taa taputu kiaanaravai.
 Udaanga Anutuugo gioonnaivaaki
 kua pinaivaa yapaivoono
 inna yaagueeqaivovee.

Ngiau aapuuvakidiri tuu kuaivo itaa kua tiravai.

⁹ Mmatayaa diaa vaidi kieetaiya vaa inna tasi-pama sabi heera aataruuvaa iikiaya inna ikia mmuturu kiaivaa visuuvaa teeda iya innara ausa mmuaarareeda boo tida rataaravai.

¹⁰ Iya ivo ari maisivaa irisavaa varoo kararivaa rikiada aatu aatuuda ngieeradiri dida vaidia kiara: Boo, yoosinna pinaavai Bapuroona-o, a yaagueeqa yoosinnakuavee. Mmuua suai nnaasu a irisai maisivaa vara taika kiaannavaivee. Vaidi kieetaiya itaa kua kiaravai.

¹¹ Vaidi mmatayaiya yookaira aataruuvaara haitaturaiya fai iya ivaara pinaama ratada iya ausaiyauvo mmuaararaanaravai. Gioonna ki-aapu iya hoonahaanaiyauvaara sikaunnaadiri yookaama kiada vareeraiya vaa taikaivaara iya ausaiyauvo mmuaararaanaravai.

¹² Hoonahaanaiyauvaa ivakinnaaya sikaunnaadiri yookaama kiada varaiyauvo ataama vainoo. Sikau mmannaammannai gooraivaata sirivuaivaatama sikau ari vookarai yoketaiyauvaata sikau seeta roosiyauvaatama iya varaavai. Buruqa yoketaa poosa kuaiyauvaatama kokoraa kuaiyauvaata kookee kuaiyauvaatama sirikaa buruqaiyauvaatama iya

varaavai. Yatari yoketaa ari vookaraiyauvaata mminnaiyauvaa puara aannaivaadiri pieema kaiyauvaatama yatari hatataiyauvaata sikau baraasaivaadiri iikiaiyouvaatama kapaagaivaadiri iikiaiyouvaata yaagueeqa sikau poosaivaadiri iikiaiyouvaatama iya varaavai.

¹³ Mminnaa kupu takua roosiyouvaata yatari ranaivaa hudaavo suuda yoketaa viraiyaatama kupuuvaa roosiivaa nnutuuvo miiraivaata yatari suuyaivo suuda yoketaa viraiyaatama vuainaivaata nnammariivaatama paravuaa yoketaivaata yeenna vuiitaivaatama iya varaavai. Puara burimakau sipisiipa hoosaiyouvaata hoosivaa haru kiaavo kaaraiyauvaa vitoo nuairaiyouvaatama sikaunnaadiri yookaama kioo viteera gioonna kiaapuuya hama kati ngiari yaata utiraivaugiataama nuairaiyaatama iya varaavai.

¹⁴ Fai iya ii yoosinna ivaara kiaara: Mmuakiaa mminnaa yoketaiyauvaa i varaataiyauvo vaa taikaivai. I hoonahaana i suvuairaiyouvoota aiyaa funnukairaiyouvootama vaa taikaivai. Fai hama a kava iyauvaa varaanaravai. Vaa taikaivaivee,

¹⁵ kiaa kiada vaa iya tauraa iyauvaa yookaama kiada kaayau sikauyauvaa irisai varaivaara ngiariiyara yaata utida aatu aatuuda ngieera oro dida vakiaaravai. Fai iya ngieeradiri dida vaidata ratada varida boo tida

¹⁶ kiaara: Boo, yoosinna pinaavai. A gioonnaivaa roosiima ai uyira raira poosaiyouvaatama kookeyauvaata kokoraa kuauyauvaatama uyua kiee variee ari vookarai

mminnaa mmannaammannai gooraivaata sikau seeta roosii yoketaivaatama ai mmammaivau a funnukairavai.

¹⁷ Mmuaa suai ii hoonahaana yoketaa mmuakiaa iyauvo vaa taikaivaivee. Yookaira aataruuvaa haitatuuraiyaano itaa kua kiaaravai.

Mmuakiaa siipaiyauvaa utiraiyaata yookaama kiada ivaki nuairaiyaatama ivaki mmoori varaiyaata mmuakiaa vaidi siipaiyauvaara mmoori varaiyaatama fai iya ngieera dida vakiaaravai.

¹⁸ Dida vaida ii yoosinna ivaa ikia mmuturu kiavaa kioosuuvaa teeda kai kai tida kiaara: Hama vo yoosinnavai ii yoosinna pinaa ivaa roosiima vaivaivee,

¹⁹ kiaa kiada iya ausaiyauvo mmuaarareenai mmataivaa habara kiada ngiari kieetaiyauvaki apida boo tida ratada kiaara: Boo, yoosinna pinaavai. Ivaki mmuakiaa siipa utiraiya nnida ngiari hoonahanaiyauvaa ivaki yapa kiada irisai yookaivaa pinaavai ngiari vareeravai. Vaa mmuaa suavaki inna mminnamminnaa mmuakiaayauvai taikaivaivee.

²⁰ Ngia ngiau aapu variayaso, ii yoosinna ivaa ikia mmuturu kiaivaara sirigakiatee. Anutu-uqaa gioonna kiaapuuyaata inna kuaivaa varada nuairaiyaata forofetaiyaatama sirigakiatee. Ii yoosinna ivakinnaaya maisa mmooriyauvaa ngii uuvaa Anutu-uqo kua pinaivaa iyaki yapa kioo irisai maisivaa iya mmiivai. Ivaara sirigakiatee. Iya itaa kua kiaaravai.

²¹ Na taaduu aangeraa yaagueeqa voovoono sikau tayapoo pinaivaa suoodaa utuoo

sorovuaraivaki kagaari kioo tunoo: Aa na sikau aavaa utuee puaisakama kagaari kiauneema yoosinna pinaa Bapuroona ivo fai eeyaara maisainno tannavaratataama taika kinai vaidiiya hama kava ivaa taaravai.

²² Bapuroona-o, fai hama kava aiki vaidiiya kitaa ruaavo akua tiraivaata kuaru tira akuaivaatama kafura fee fee tira akuaivaata nooma rira akuaivaatama kava rikiaaravai. Vaidiiya vo mmoori vo mmooriiyauvaa arinaima iikiaiya fai hama gioonna kiaapuuya kava aiki iya taaravai. Yeennaiyauvaa mumunu utu yapeera sikauvaa akuaivaa hama gioonna kiaapuuya kava aiki rikiaaravai.

²³ Fai hama kava toobaiyauvo aiki teenai taaravai. Nnaata vaati varaara gioonna kiaapuuya kua tira aataruuvaa fai hama kava aiki rikiaaravai. Aiki yookaira aataruuvaara haitaturaiya vaidi nnoonnaya varuduu mmuakiaa yoosinnaiya iya nnutuuyauvaa rikieeravai. Aiki pirasaaka varida uuya unnakua kiaa uuduu mmuakiaa yoosinnaiya teeda tunoo: Kutaavaivee, kiaa kiada kumi-makairavaivee.

²⁴ Anutuugo gioonna kiaapu Bapuroona varuuya irisai maisivaa iya mmiravai. Ivakin-naaya Anutuugaa gioonna kiaapuuyaata forofetaiyaatama ruputuduu putuuvaara Anutuugo irisai maisivaa iya mmiravai. Innakidiri itaama uu aataruuvo vo mmata vo mmata varuuyasidiaata mmuaikaraama itaama vauvaara Anutuugo irisai maisivaa iya mmiravai.

19

¹ Itaama taika kiooduu na rikiaaduu ngiau

aapuuvakidiri akuaiivo tuoo kaayau gioonna kua aapuuya nuunaida pinaama kua tiraivaa roosi-ima kua tioo tunoo: Ta Anutuuqaara kua yoke-taivaa kiaunnanoo. Ivo ti vitoo yoketaivau ti ya-paivai. Inna oyai ari vookaraivoota inna yaaguee-qaivootama vainoo.

² Gioonna kiaapuuya ngiari variraivaara ivo safuuma kua kutaivaa tasipama irisai yoketaivaata irisai maisaivaatama iya mmiivai. Sabi nuaira gioonna maisaivo sabi heera aataruuvaa gioonna kiaapu mmatayaiya vitaama kiooduu maisa mmooriivaa uuvaara Anutuuqo kua pinaivaa vaa innaki yapeeravai. Iva Anutuuqaa mmoori vareera vaidiiya ruputu kioovaara Anutuuqo irisai maisaivaa vaa inna mmiravaivee,

³ kua kiada kava aayanna reeda tunoo: Ta Anutuuqaara kua yoketaivaa kiaunnanoo. Yoosinna pinaivaa ikia mmuturu kioovaa kioosuuvo tupatupaa ngioo vioo nnaasu varinoo,

⁴ tuduu rikiada yokovaa vaidiiya vo vaidivai yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taarama taaramaatama fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadootama Anutuuqo kieeta varira mmaataivau variivaa yuku oyaivaki vida varada vaidi innaata kua yoketaivaa tida tunoo: Kua kutaa. Ta aiyara yoketaavee kiaunnanoo, tiravai.

Puara Sipisiipa Nnaakaraivaara yaapeeri nneera suaivo nniravai

⁵ Iya itaa kua kua kua taika kiooduu kieeta varira mmaataivaudiri kua voovai tioo tunoo: Mmuakiaa Anutuuqaa mmoori vareeraiyaata

mmuakiaa gioonna kiaapu nnoonna kiisaiyaatama inna avaivaa rikieeraiyaso, ti Anutuugaara kua yoketaivaa kiatee,

⁶ kiasa kioodoo na rikiaaduu kaayau gioonna kiaapuuya nuunaida pinaama kua tiraivaa roosiima akuaivo tioo nnoori hiina pinaivo akua tiraivaa roosiima akuaivo tioo ngiaarunno pinaama akua tiraivaa roosiima akuaivo tioo variravai. Tioo varuduu na rikiaaduu ii akua ivakinnaingiaa kuaivo tunoo: Ta Anutuugaara kua yoketaivaa kiaunnao. Ti Udaanga Anutuuga mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diraivoono ti kieetavai variivaara innara kua yoketaivaa kiatee.

⁷ Kii ta sirigaida ausa yoketaivaa tasipama vari-aaravee. Kii ta inna nnutuuvaa ngiau aapu yapaaravee. Vaa Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa nnaata vareera suaivo nniivaara sirigakiatee. Inna nnaataivo vaa teerainno

⁸ uyira raira poosa yoketaa tuanaa hama kainaamaataiyauvaa Anutuuga inna mmiiyauvaa uyu varoo nniivaivee, tiravai. Ii uyira raira poosa iyauvo inna Anutuuga gioonna kiaapuuya safuura mmoori aataruuyauvaa iikiyaiyauvovee.

⁹ Niita kua tuu aangeraiivo kava niita kua tioo tunoo: Aa kua aavaa fafaara raanee. Anutuuga gioonna kiaapuuya Puara Sipisiipa Nnaakaraivaara yaapeeri nneeraivaara tikiia ngiayia ivo iyara yoketaivai sirigakiaaravee. Itaama fafaara raanee. Aangeraiivo itaa kua ni giaa ni mi kioo vo kuavai tunoo: Ii kua ivo inna Anutuuga kua kutaa kuavaivee,

¹⁰ tuduu rikiee na inna yuku oyaivaki viee varee vaina ni ausa mmuduuyaivaa inna mminaree kiaa iikiaaduu ivo ni tunoo: Sa itaama iikiane Anutuugaa mmooriivaa ta mmuaa mmoori varannavaitanavee. I seena ausa hanigieeraiyaata ta mmuaa mmoori vareeraiyavee. Iya Yisuuva kua kutaivaa kiaa kookieema kioovaa puaisa utuaiyavee. Anutuugaa nnaasu ai ausa mmuduuyaivaa mmianee. Angeraivo itaa kua tiravai.

Anutuugaa Mmannasaivo forofetaiya inna kuaivaa kiaa kookieeraiya tasiponeema Yisuuva kua kutaivaa kiaa kookieema kioovaa kiaiyaatama tasipaivaivee.

Vaidiivo puara hoosa poosaivau variravai

¹¹ Itaama taika kiooduu na taaduu ngiauvo vioo sai ngioo sauduu puara hoosa poosaivo ivaki diravai. Duduu inna mmookaivau variraivaa nnutuuvo ataama vainoo. Ivo hama ari kuaivaa pikieerainno kua kutaivaa tiraivovee. Fai ivo kua pinaivaa gioonna kiaapuuyaki yapa kioo safu saafuuma iinaravai. Fai ivo rapiraivaa yuruuma kioo safu saafuuma iinaravai.

¹² Inna avuuvaitana ikia hauru toovaa roosiima vauduu inna kieetaivau kieeta vaidiia apira tommeekaiyauvo kaayauyauvai vairavai. Inna nnutuuvaa innayaa fafaara roovaa hama vaidi voovono ivaa oyaivaa rikieeravai. Ariinoo nnaasu rikieeravai.

¹³ Inna buruqaivo kaayau kiauvaki rabuuma kioovaa uyu varoo viravai. Vuduu inna nnutuuvaa vaidiia tunoo: Anutuugaa tinniivaudiri kuaivaa vara kioo kiaa kookieeraivovee, tiravai.

14 Inna nnaagiaivau rapira vaidiiya ngiau aapu varuuya puara hoosa poosaiyauvunu varuduu iya varada vuduu buruqa poosa yoketaa tuanaa hama kainaamaatauyauvaa uyu varada viravai.

15 Vuduu inna avaivakidiri paipa avaikarauvo tuoo rubikioo mmaanai kooyaa vairavai. Fai ivaadiri ivo gioonna kiaapu mmatayaiya ruputuoonnonno yaataraanaravai. Yaataroo ari yau aina yaagueeqaivaadiri utu kioo vainno yaagueeqama iyara dinaravai. Vuaina iiraiyauvaa nnaamuruuvaki vaidiiya raa kagiga kiaavo suuyaivo tuoo virayaama ivo Anutuuqaa nnannateeraivaa gioonna kiaapuuya maisama variaiyaki yapa kinai fai itaama maisama variaaravai. Anutuuqo mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diraivoono iyara pinaama nnannataanaravai.

16 Ii kieeta vaidi ivaa buruqaivaunnaata inna tukiaivaunnaatama inna nnutuuvaa fafaara roovo vainno tunoo: Kieetaiya Kieeta Tuanaivovee. Udaangaiya Udaanga Tuanaivovee, tiravai.

17 Itaama taika kiooduu na taaduu aangeraa voovoono suaira dioo vainno mmuakiaa ngiaammaiya ngiau vuutaivau nuauyara pinaama aayanna roo tunoo: Aapi tummuatee. Tiida Anutuuqaa buusa pinaivaara nuunakiatee.

18 Kieeta vaidiiyaatama ngiari rapira vaidi kieetaiyaata rapira vaidiiyaatama iya mmamma mmatiiyauvaa nnaaraivaara tummuatee. Iya hoosaiya mmamma mmatiiyauvaatama mmuakiaa vaidi iyauvunu variaiya mmamma mmatiiyauvaatama

nnaaraivaara tummuatee. Mmuakiaa vaidiia sikaunnaadiri yookaama kiada viteeraiyaata kati ngiari yaata utiraiyauvunu nuairaiyaatama vaidi nnoonnaiyaata vaidi kiisaiyaatama iya mmamma mmatiiyauvaa nnaaraivaara tummuatee, tiravai.

¹⁹ Aangeraivo itaa kua tuduu na taaduu fayai mmaraivootama mmuakiaa mmatayaa variaa kieetaiyaata ngiari rapira vaidiiaatama nuunaida ivo puara hoosaivau varuuvaata ari rapira vaidiiaatama rapuara iiravai.

²⁰ Rapududuu hoosaivau varuuvoota ari rapira vaidiiaatama fayai mmaraivaa yaatara kiada unnakua forofetaivaatama yaatara kiada vitada nniravai. Unnakua forofetaivo vaa tauraa fayai mmaraivaani ari vookara ari vookarau mmooriiyauvaa iiravai. Gioonna kiaapuuya vaa fayai mmaraivaa atauvaa varada inna mmanammannaivaara ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmiraiya ivo ari vookarau mmooriiyauvaa unnakua kiaa uuvaara kutaavaivee tiravai. Hoosaivau varuuvoota ari rapira vaidiiaatama fayai mmaraivaata unnakua forofetaivaatama vitada hama rupertiraida soopa pinaivaki sikau puapusuqaivo ikia too nnannannanna tuoo varuvaki kagaari kieeravai.

²¹ Kagaari kioodoo hoosaivau varuu vaidiivaa avaivakidiri paipa avaikarauvo tuuvaadiri ivo vara kioo iya rapira vaidiia rutaka kioodoo putiravai. Putuduu mmuakiaa ngiaammaiya tuma iya mmamma mmatiiyauvaa nnooduduu iya ausaiyauvo fuaakairavai.

Yisuuva kaayau nuanu (1000) gioonna kiaapuuyara dinaravai

¹ Itaama taika kioodoo na taaduu aangeraa voovoono ngiau aapuuvakidiri tioo varioo soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvaa kiivaa utu kioo vainno yeena yaagueeqa mmuaararoovo mmakarannaivaa roosuuvaa utu varoo tioo variravai.

² Tuma mahipa pinaivo nnaaruaa mahipa yapai maisaivaa nnutuuvo Sataangaa puaisa utuoo yeenaivaadiri inna rau kino kaayau nuanu (1000) itaama nnaasu variaiveeraivaara inna rau kieeravai.

³ Rau kioo soopa hokobaivaa raira sipuuvaa hatuaa kioo ivaki inna kagaari kioo sipuuvaa puaisakama rau kioo rookaivaadiri rafuutu kieeravai. Sataango kaayau nuanu (1000) ivaki varioo sa gioonna kiaapuuya unnakua kiaiveeraivaara aangeraiivo ivaki inna yapa kioodoo variravai. Fai ivo ivaki varino kaayau nuanu (1000) taika kino hatuaa kino kiisama kava kati nuainaravai.

⁴ Na itaama taivo taika kioodoo na taaduu kieeta varira mmaataiyauvo vauduu gioonna kiaapuuya iyauvunu variravai. Varuduu vaa Anutuugo kua pinaivaara dira yaagueeqaivaa iya mmiravai. Na kava taaduu gioonna kiaapuuya vooyaano iya rupertuduu putuuya vaidi kaanaiya ni teeda vairavai. Iya Yisuuva kua kutaivaa kooyaa tuuvaata Anutuugaa kuaivaatama kiasa kookieema kioovaara vooya iya rupertuduu putiravai. Iya hama fayai mmarraraiivaata inna mmannammannaivaatama ngiari ausa mmuduuyaiyauvuaa mmida hama inna atavuaa ngiari tinniiyauvununnee vara ngiari yaakuuyauvunu

yapeeravai. Iyaano vaa kava diitada kaayau nu-anu (1000) vaidi kietaya Yisuu Kirisiinna tasi-pama varida vooyara diravai.

⁵ Gioonna kiaapu homoraa putuuya hama kava ii suai ivaki diiteeravai. Kaayau nuanu (1000) taika kioodoo iya kava diiteeravai. Ii suai ivaki na taaduu diitooya inna tauraananaa diitooyavee.

⁶ Gioonna kiaapuuya itaama tauraananaa diiteeraiya tasipama diitaarayara Anutuugo iyara yoketaa tuanaayavee kiasa iyara yoketaivai. Hama iya kava putuaraivaara aatuukiaravai. Iya Anutuugaata Yisuu Kirisiinnaatama Anutuugaara kati puara hudeeraiya roosiima varida Yisuunna tasipama kaayau nuanu (1000) vooyara diaaravai.

Sataangaa yaatara kiada ikiavaki kagaari ki-aaravai

⁷ Fai kaayau nuanu (1000) taika kino Sataangaa soopa hokoba oovi nnauvakidiri hatuaa kino ngioo mmaanai vioo

⁸ gioonna kiaapu suai raari raipinnai suai haatapaipi tooya sainai tooya sainai variaya unnakua tinai fai rikiada kumimakakiaravai. Ii gioonna kiaapu iya ngiari nnutuuvaitana Gokooya Makokooya vainoo. Fai iya kumimakaikio Sataango iya nuunama kioo vitoo rapinara kuanaravai. Nnoori mmaagaivau nnukaivo vaikiai vaidiia hama yopeema yaariraivaa roosiima vitoo kuanaravai.

⁹ Iya vitoo vinai mmata aavau vai mmuakiasa mmatavau nuaida varida Anutuugaa gioonna kiaapuuya variaa saasaaya nnau yoosinnaivaa Anutuugo mmuduuya rira yoosinna pinaivaa

ututuuma kjaaravai. Ututuuma kizio fai ngiau aapuuvakidiri ikiaivo tuoo iya taa taputu taika kiaanaravai.

¹⁰ Taa taputu taika kino mmagia maisaivo vaa iya unnakua tiraivaa Anutuugo inna vitoo soopa pinaivaki ikiaivoota sikau puapusuqaivo ikia too nnannannanna tuoo variivaki kagaari kiaanaravai. Vaa ivo ivaki fayai mmaraivaata unnakua forofetaivaatama kagaari kioovaki kinai fai iya ikiannagisanna heenagieena mmannammanna ivaki varida pinaa mmamma nniitareeraivaa tupatupaa varaaravai.

Anutuugo nnaagiai suai gioonna kiaapuuya ngiari

mmooriyyauvaara iya yaparairavai

¹¹ Itaama taika kiooduu na taaduu kieeta varira mmaata pinaa poosaivo vauduu vaidi voovoono ivaki variravai. Varuduu inna avuuvaudiri ngiau mmataivaitana vida raubiriida kuminauduu hama iya mmaataairavai.

¹² Na taaduu mmuakiaa putuuya nnoon-naiyaata kiisaiyaatama kieetaivo varira mmaata vunniivau diravai. Dida vauduu kieeta varira mmaataivau variivoono yanaiyauvaa rabara kiooduu vauduu ari vo yanaivau vaidiyya tupatupaa variaaraiya nnutuuyauvo vau yanaivaa rabara kioo teeravai. Gioonna kiaapu putuuya ngiari mmatayaa uu mmooriyyauvaa yanaiyauvunu fafaara rooyauvo vauyauvaara Anutuugo iya yaparairavai.

¹³ Ii suai ivaki gioonna kiaapuuya putida nnoori sorovuaravaki vauya kava diiteeravai. Mmata

nnauvakidiriaata putiraiya varira yoosinna Hairiisa ivakidiriaatama putuuya diiteeravai. Diitooduu rikioo Anutuugo mmuakiaaya mmuaavai mmuaavai ngiari uu aataruuyauvaara iya yaparairavai.

¹⁴ Yaparama kioo putira aataruuvaata Hairiisa yoosinnaivaatama soopa pinaivaki ikiaivo too varuuvaki kagaari kioodoo viravai. Ii soopa pinaa ivaki ikiaivo too varii ivo inna kava nnaagiai eeyaara putuaaraivovee.

¹⁵ Gioonna kiaapuuya tupertupaa variaaraiya nnutuuyauvaa Anutuugaa yanaivau fafaara raa kioodoo vairavai. Gioonna kiaapu voovoono hama inna nnutuuvo ii yanaa ivau vauvaa Anutuugo tuduu ikiana inna kagaari kieeravai.

21

Karaasa ngiau mmataivo vairavai

¹ Na itaama taivo taika kioodoo na taaduu karaasa ngiau mmataivaitana vairavai. Vaa tauraanaa ngiau mmataivaitana taika kioodoo nnoori sorovuaraivootama vaa taikeeravai.

² Taika kioodoo na taaduu nnau yoosinna karaasa yoketaa tuanaivo tuoo variravai. Ii karaasa nnau yoosinna ivo inna karaasa Yerusa-reemaivovee. Ivo ngiau aapuuvakidiri Anutuugaasidiri tuoo variravai. Gioonnaivo vaati varaanara karaasa uyira rairaiyauvaa uyu kioo teerairayaama itaama ii yoosinna karaasa ivo yoketaa tuanaavai tuoo variravai.

³ Tuoo varuduu na rikiaaduu kieeta varira mmaataivaudiri kua pinaivo tioo tunoo: Aanna makee Anutuugaa variraivo gioonna kiaapuuya

tasipama vainoo. Fai ivo iya tasipama hara kioo varinai iya inna gioonna kiaapu tuanaaya vari-aaravai. Fai Anutuugo ariinoo iya tasipama var-
ioo iya Anutuugo tuanaavai varinaravai.

⁴ Fai iya vunnunnuuyauvo iya avuuyauvakidiri tiino fai ariinoo iya vunnunnu mmuakiaayauvai rugaanaravai. Fai hama kava gioonna kiaapuuya putikio hama iya ausaiyauvo mmuaarareenai ratada mmamma nniitareeraivaa varaaravai. Vaa eenanaa aataru itaama vaiyauvo taikaivaara hama kava iya itaama variaaravaivee.

⁵ Kuaivo itaa kua tuduu rikioo kieeta varira mmaataivau varuuvoono tunoo: Aanna makee na mmuakiaa mminnaiyauvaa karaasa iikiaunoo, kiaa kioo hanigia ni tunoo: A taanna rikiaanna kuaiyauvaa fafaara raanee. Ii kua iyauvo kutaayauvai vaikiai gioonna kiaapuuya iyauvaara kutaavaivee kaiyauvaara fafaara raanee,

⁶ kiaa kioo tunoo: Vaa ii kua iyauvo kaanaivai. Na tauraa yapeeraivaata nnaagiai yapeeraivaatama na nakaaravovee. Na toosa hara iiraivaata iima taikeeraivaatama na nakaaravovee. Gioonna kiaapu voovoono inna nnoori rainai na nnoori rumuruumaivakidiri vita ree kati inna mmino nnoo tupatupaa variraivaa varaanaravai. Hama ivo irisai yookaivaa kinai fai na inna mminaravai. Kati na inna mminaravai.

⁷ Fai yapooma Sataango gioonna kiaapu voovai iinno teeno ivo yaataravaa na itaama kati inna mmino varaanaravai. Fai na inna Anutuugo varino ivo ni nnaakara tuanaavai varinaravai.

⁸ Mo gioonna kiaapuuya ni mmooriivaara aatuukiaiyata unnakua kiaa aruoo kiaa aduoo

kiaa tiraiyaatama mmoori aataru maisaiyauvaa iikiaiyaata ngiari seenaiya rupertuaani putuaiyaatama sabi heeraiyaata saaka sifaa iikiaiyaatama unnakua anutuuyauvaara ausa mmuduuya mmiraiyaata mmuakiaa unnakua tiraiyaatama fai soopa pinaivaki sikau puapusuqaivo ikia too nnannannanna tuoo variivaki kuaaravai. Iya itaama iikiaaraivo inna kava nnaagiai eeyaara putuaaraivovee, tiravai.

⁹ Aangeraiya yaaku saivai karasaidiri taaravaitana mmoori maisa nnaagiai vainaraiyauvo kuu yavaiyauvaki vauyauvaa utu kiada vauyakidiri voovoono niisi ngioo niita kua tioo tunoo: Fai Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono nnaataivaa varaanaravai. Nninai fai na gioonna karaasa nnaayee inna nnaata ruukiaivaa i vitainaravaivee,

¹⁰ tuduu Mmannasa Yoketaivo ni tasipooduu aangeraivo ni vitoo taapi hokoba ari vookaravau ni yapa kieeravai. Ni yapa kioo yoosinna yoketaa tuanaa Yerusareemaivo ngiau aapu Anutuugaasidiri tuoo vioo varuuvaa ni vitairavai.

¹¹ Ii yoosinna ivaki Anutuugaa mmeekia ari vookarauvo vainno mmannaammannairavai. Ii yoosinna ivo sikau yoketaivaa nnutuuvo yasipisii roosiima mmannammannaanaruuravai vairavai.

¹² Ivaa vagiaamunnaivo hokoba pinaavai vauduu ivaki sipuuyauvo yaakuuvaitana yukukidiri taarama vauduu aangeraiyauvo yaakuuvaitana yukukidiri taarama iyauvaara dida vaid haitaturavai. Ii sipu iyauvunu Isarairaa gioonna kiaapuuya oyaiyauvaa

nntuuyauvaa yaakuuvaitana yukukidiri taarama fafaara rooyauvo vairavai.

¹³ Suai raari roopinnai taaravooma sipuuyauvo vauduu suai haatapoopinnai taaravooma sipuuyauvo vauduu tooya sainai sainai itaama taaravooma sipuuyauvo vairavai.

¹⁴ Ii vagiaamunna ivaa yaagueeqa sikau toosa hara yapa kiooyauvo sikau yaakuuvaitana yukukidiri taarama yapa kiada iyauvunudiri vagiaamunnaivaa hara kiooduu ngioo viravai. Ii sikau iyauvunu Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kua varada nuairaiya yaakuuvaitana yukukidiri taarama nntuuyauvaa iyauvunu fafaara rooyauvo vairavai.

¹⁵ Vauduu aangeraiivo niita kua tuuvo sikau gooraivaadiri iima kioo yauvaa nnau yoosinnaivaa mmatainaraivaa utu kioo vairavai. Utu kioo vainno ii yoosinna ivaatama sipuuyauvaata vagiaamunnaivaatama mmatainara iiravai.

¹⁶ Ii nnau yoosinna ivaa ivo tooya saivai saivai mmatauduu mmuaakarairavai. Ivo ari yauvaadiri nnau yoosinnaivaa mmatauduu tooya saivai saivai hokoba pinaa ari vookaraama vau atauyauvo (2400) kiromitaavai vauduu nnauyauvaa iima roo vioo vioo ngiau apu atauyauvo (2400) kiromitaavai mmuaakaraama vairavai. Hama uruoo tara tuoo tarama vairavai. Mmuaavaugiataama vairavai.

¹⁷ Vauduu too aangeraiivo vaidi mmatayaiya iira aataruugaugiataama vagiaamunnaivaa mmatauduu too hokobavai vauduu atauyauvo (64) mitaavai vairavai.

¹⁸ Vauduu vagiaamunnaivaa sikau yasipisii

ivaadiri iima kioodoo nnau yoosinnaivaa sikau goora tuanaivaadiri iima kioodoo yoketaa tuanaa mmannammannaanaruuravai vairavai.

¹⁹ Vagiaamunna sikau toosa hara yapa kiooyauvunu sikau yoketaa ari vookara ari vookarauyauvo vairavai. Sikau tauraivo kookee kuauvaa nnutuuvo yasipaa vauduu inna inanoovo haboonna kuauvaa nnutuuvo sapaiyaa vauduu tammaivo poosa kuauvaa nnutuuvo akeeta vauduu eera tammaivo yanaadoo kuauvaa nnutuuvo emeraara vauduu

²⁰ eeraivo saakosaakoo tasipama poosa kuauvaa nnutuuvo satonikiisa vauduu karasai diaivo kookee kuauvaa nnutuuvo koniriaana vauduu karasaidiri taarama vauvo takuaanga kuauvaa nnutuuvo kirisoraita vauduu karasaidiri taaravooma vauvo yanaadoo kuauvaa nnutuuvo beriira vauduu karasaidiri taarama taarama vauvo saapaka kuauvaa nnutuuvo topaasa vauduu yaakuuvaitana vauvo tatapotatapoovaa nnutuuvo kirisopereesa vauduu yukukidiri mmuaavai vauvo haboonna kuauvaa nnutuuvo haiyasiina vauduu yukukidiri taarama vauvo nnaagiai tuanaivo kookee kuauvaa nnutuuvo ametiisa vairavai.

²¹ Vagiaamunna sipu yaakuuvaitana yukukidiri taaravaitana sikau seeta roosuu yoketaa pinaiyauvaadiri iima kiooyauvo vairavai. Mmuaa sipuvai mmuaa sikau seeta roosuu yoketaivaadiri iima kioodoo mmuaavai mmuaavai itaama vairavai. Ii yoosinna ivaki vuu aataruuyauvaa goora tuanaa yoketaivaadiri iima kioodoo mmannammannaanaruuravai vairavai.

²² Ii yoosinna ivaki hama na taaduu nuunaira

nnau pinaa voovai vairavai. Udaanga Anutuugo mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diraivoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama ivaki varuuvaara hama nuunaira nnaunnaatairavai.

²³ Hama suaivoota kuraagaivootama ii yoosinna ivaki teeravai. Anutuugaa oyai ari vookarauvo ivaki mmeekiavai tooduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivo tooba roosiima ivaki toovaara hama suaivoota kuraagaivootama ivaki teeraivootairavai.

²⁴ Fai vo mmata vo mmata variaa gioonna kiaapuuya ii mmeekia ivo taivaara koovau nookiaaravai. Vo mmata vo mmata variaa kieetaiya ngiariisi vai yoketaa mminnaiyauvaa varada ivaki yapaaravai.

²⁵ Ikiannagisanna ii yoosinna ivaa sipuuyauvo hatuaa tu kioo nnaasu vainaravai. Hama rairaiivootainaravai. Ivaki hama heenaivo vaivaara iya hama sipuuyauvaa rairaiivootainaravai.

²⁶ Mmuakiaa mmatavau variyaiya ngiari mminnaa yoketaa ari vookaraiyauvaa varada ivaki yapaaravai.

²⁷ Gioonna kiaapuuya maisai mmoori aataruuyauvaa hama ivaki varada kuaaravai. Sabi nuairaiyaata unnakua tiraiyaatama fai hama ivaki kuaaravai. Nnaaru Puara Sipisiipa Nnaakaraivo ari gioonna kiaapuuya tupatupaa variraivaara iya nnutuuyauvaa ari yanaivau fafaarama kiooya iya nnaasu fai ivaki kuaaravaivee.

22

¹ Nnooriivaa vaidiiya nneeda tupatupaa variaaraivaa aangeraivoono ni vitairavai.

Ii nnoori ivo mmannammannaanaruunno varuduu Anutuugoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama varuu kieeta varira mmaataivakidiri tiiravai.

² Tioo tioo nnau yoosinnaivaki vuu aataru nnoogiaivaa tammaidaa tuoo viravai. Tuoo vuduu yatariivaa iiraivaa vaidiiya nneeda tupatupaa variaaraivo nnoori siri saivau saivau diravai. Duoo vauduu mmuaa nuanuvai aakiaivaki yaakuuvaitana yukukidiri taaraneetu iiraiyauvo vairavai. Mmuua kuraaga mmuaa kuraaga itaama nnaasu iiraiyauvo vairavai. Vauduu ivaa apuuyauvaa gioonna kiaapu vo mmata vo mmata variaya varada nneeda nniitareeraivo sa tiisi vakiaiveeraivaara nneeravai.

³ Mmuakiaa mminnaa Anutuugo oogo tioo maisayauvaivee tiiyauvo hama ii yoosinna ivaki vainai taaravai. Fai Anutuugoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivoota ivaitana variaa kieeta varira mmaataivo ivaki vainai Anutuugaa mmoori vareera gioonna kiaapuuya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa fai Anutuugaa mmiaaravai.

⁴ Mmida varida inna viri nnikiivaa teekio inna nnutuuvaa iya tinniiyauvunu fafaara roovo fai vainaravai.

⁵ Ii yoosinna ivaki fai hama heenaivootainaravai. Udaanga Anutuugo iya mmeekiavai variivaara hama iya toobaiyauvaa subi kikio teeno hama suaivo taanaravai. Fai iya ivaki kieetaya tupatupaa gioonna kiaapuuyara diaaravaivee.

Yisuuva tiinaravai

⁶ Itaama taika kioodoo aangeraiivo ni tunoo: Ii mmuakiaa kua kua iyauvo kua kutaayauvai

vaikiai gioonna kiaapuuya iyauvaara kua kutaayauvaivee kiaravai. Udaanga Anutuugo ari Mmannaasaivaa forofetaiya mmioo variivoono ari aangeravaa titaa kiaikio tiivai. Ivo i kiasa i mmioo i vitaakiaiveeraivaara tiivai. Ivo ari mmoori vareeraiya fai kiisa suai vainara aataru mminnaiyauvaa iya vitaakiaiveeraivaara titaa kiaikio tiivaivee, tiravai.

⁷ Yisuuva tunoo: Rikiaatee. Na kiisa suai kava kuanaravai. Fai yapooma nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaara aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa gioonna kiaapuuya rikiada iikiaya fai yoketaama variaaravaivee. Yisuuva itaa kua tiravai.

⁸ Na Yuvuaano neenoo ii kua aataru iyauvaa rikiee iyauvaa teeravai. Na rikiee na taa taika kiee aangeravo iyauvaa ni vitauyauvaa yuku oyaivaki viee varee vaina ni ausa mmuduuyaivaa inna mminaree kiasa iikiaaduu

⁹ ivo ni tunoo: Sa itaama iikiane. Anutuugaa mmooriivaa ta mmuaa mmoori varaunnavaitanavee. I seena forofetaiyaata aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa rikiada iikiayaatama ta mmuaa mmoori vareeraiyavee. Anutuugaa nnaasu ai ausa mmuduuyaivaa mmianee,

¹⁰ kiasa kioo ni tunoo: Nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaa aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa sa hatauma kiane. Ii kua iyauvaa kaanaivo vainima kooyaa vainaraivaara sa hatauma kiane.

¹¹ Gioonna kiaapu voovoono mmoori maisaivaa iivoono kii ari iivaugiataama mmannammanna iikiaivee. Gioonna kiaapu voovoono tomedama variivoono kii ari itaama

variivaugiataama mmannammanna variaivee. Gioonna kiaapu voovoono safuuma variivoono kii ari variivaugiataama mmannammanna safuuma variaivee. Gioonna kiaapu voovoono yoketaa tuanaa ari vookaraama variivoono kii ari variivaugiataama yoketaa tuanaavai nnaasu variaivee. Aangeraivo itaa kua tiravai.

¹² Yisuuva tunoo: Rikiaatee. Fai na kiisa suai kava kuanaravai. Na irisai yoketaiyauvaa varee tiee gioonna kiaapuuya ngiari mmoori iikiaiyouvunugiataama mmuaavai mmuaavai irisaiyauvaa safuuma iya mminaravai.

¹³ Na tauraa variaivoono fai nnaagiai varinaravai. Na tauraa yapeeraivaata nnaagiai yapeeraivaatama na nakaaraiovee. Na toosa hara iiraivaata iima taikeeraivaatama na nakaaraiovee. Yisuuvaano itaa kua tiravai.

¹⁴ Gioonna kiaapuuya ngiari buruqaiyauvaa fini kiaiya fai yoketaama variaaravai. Iya itaama finiaivaara iya inna aikiooma yatariivaa iiraivaa vaidiiya nneeda tupatupaa variaaravaa fai iya nneeda yoosinna keegiaiyouvaki vida yoosinaiivaki kuaaravai.

¹⁵ Gioonna kiaapu maisa mmooriivaa iikiaiyaata saaka sifaa iikiaiyaatama sabi aataru nuairaiyaata ngiari seenaiya rupertuaani putuaiyaatama unnakua anutuuyauvaa ausa mmuduuya mmiraiyaata gioonna kiaapuuya ngiari kuaiyouvaata ngiari mmooriyouvaatama unnakua tiraiyaatama fai yoosinnaivaa mmaanai nnaasu variaaravai.

¹⁶ Yisuuva tunoo: Na ni aangeraivaa titaa ki-aaduu aa kua aayauvaa i kias i mminai eenoo

vaa ausa hanigia kiada Anutuuqaara nuunairaiya kiasa mmianeeraivaara na titaaduu aisi tiiravai. Na Davuitiinna oyai tuanaivo variauvoono na inna oyaivakidiri diitee inna sidinnaidivai variauvai. Na patairaara aakiapuaivaa roosiima pinaama mmeekia tauvovee, tiravai.

¹⁷ Mmannasaivoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa nnaataivootama kiasa: Ngiatee, kiaavai. Mmuakiasa gioonna kiaapuuya ii kua ivaa rikiaiya kiatee: Ngiatee, kiatee. Gioonna kiaapu voovoono nnoori raino kii ngiaivee. Nnooriivaa vaidiia nneeda tupatupaa variaaraivaa inna nnaataakiaivoono kii ngioo kati nnaivee.

Nnaagiai kuavai

¹⁸ Mmuakiasa gioonna kiaapuuya nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaara aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa rikiaiya na Yuvuaanoono yaagueeqama ngii giaa ngii miee kiasa: Mo fai gioonna kiaapu voovoono aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaata ari tinniyaadiriaata vai kuaivaa tasipama reeno fai Anutuuqo irisaivaa maisa mmooriiyauvaa aa yanaa aavau kooyaa fafaara raa kiaiayauvaa inna mminaravaivee.

¹⁹ Mo fai gioonna kiaapu voovoono nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaara aa yanaa aavaki vai kua voovai ruga kino fai Anutuuqo inna ooqoo tino ivo hama yatariivaa iiraivaa vaidiia nneeda tupatupaa variaaraivaa nnaanaravai. Fai ivo hama yoosinna yoketaa tuanaivaki kuanaravai. Yatariivaa nneeda tupatupaa variaaraivaaraata yoosinna yoketaa tuanaivaaraatama aa yanaa aavaki iyauvaara

kuaivo vainoo. Na Yuvuaano itaa kua ngii giaa ngii miauvai.

²⁰ Ivoono ii kua ivaara kiaa kookieenno tuuvono tunoo: Kua kutaavai. Na kiisa suai kava kuanaravaivee, tiravai. Inna aikioovai. Udaanga Yisuu-o, tummuanee.

²¹ Udaanga Yisuu Kirisiiva kati gioonna kiaapuuyara yoketaama yaata utiraivo ngia mmuakiaa Anutuugaa gioonna kiaapuuya ngii tasipama vakiaivee.

Karaasa Yeena Rau Kioo Kuaivovee
The New Testament in the Waffa Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Waffa long Niugini

copyright © 1975 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waffa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023

4da5455c-4c87-58ee-a650-bb37acea5bca